

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Τμήμα διαχείρισης περιβάλλοντος και φυσικών πόρων

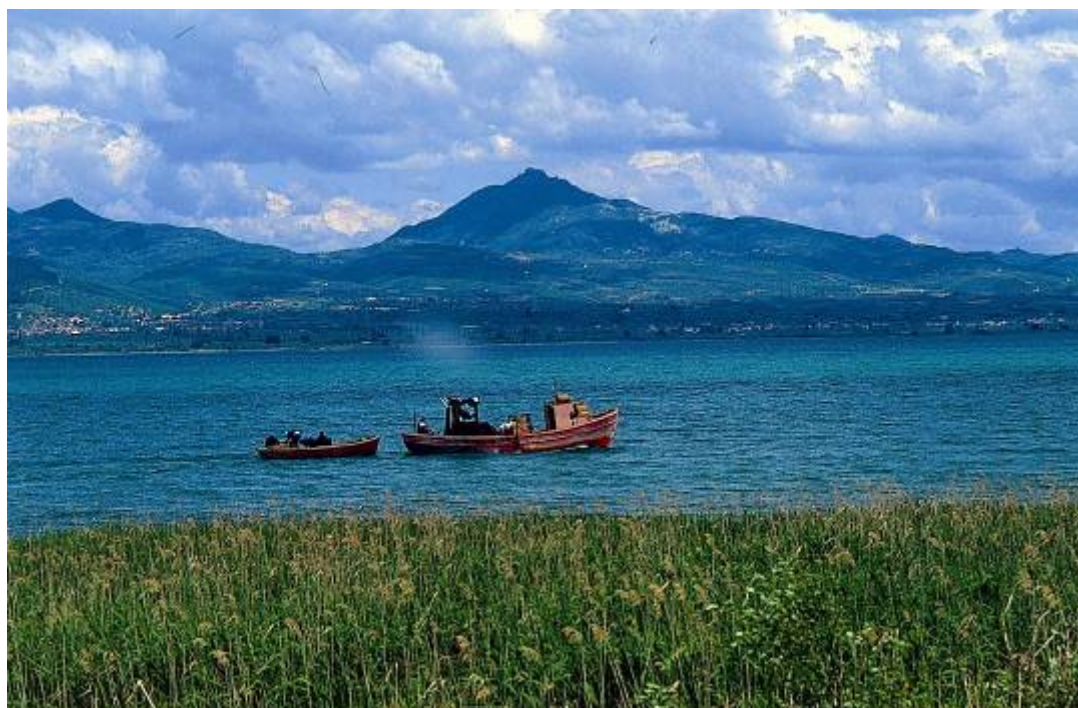
ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΡΙΧΩΝΙΔΑΣ

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τίτλος Προγράμματος: **Δράσεις αναβάθμισης και βιώσιμης ανάπτυξης στη**
Λίμνη Τριχωνίδα

ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΓΡΙΝΙΟ 2004

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το πρόγραμμα «Δράσεις Αναβάθμισης και Βιώσιμης Ανάπτυξης στη Λίμνη Τριχωνίδα» το οποίο εντάσσεται στο πρόγραμμα «Προστασία Περιβάλλοντος και Βιώσιμη Ανάπτυξη» και χρηματοδοτείται από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε είχε στόχο την αναβάθμιση της αύλακας και των πηγών στην περιοχή Αμπάρια Παναιτωλίου, έτσι ώστε οι δράσεις που υλοποιήθηκαν να συμβάλουν στην αύξηση του εναλλακτικού τουρισμού φέρνοντας μαθητές και γενικότερα το ευρύτερο κοινό σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον της λίμνης, αναδεικνύοντας παράλληλα και την πλούσια βιοποικιλότητά της.

Κύριος στόχος ήταν η ανάδειξη – αναβάθμιση μιας αρκετά υποβαθμισμένης αύλακας η οποία βρίσκεται πολύ κοντά στο Κέντρο Περιβάλλοντος Τριχωνίδας (ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ) με:

- τη δημιουργία περιπατητικής διαδρομής και τη θεματική οργάνωση της, ώστε να λειτουργήσει ως διαδρομή ερμηνείας περιβάλλοντος για ομάδες επισκεπτών,
- τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου ώστε να είναι λειτουργικός και ασφαλής για τις ομάδες ανήλικων επισκεπτών. Ταυτόχρονα έγινε έρευνα, καταγραφή και χαρτογραφική αποτύπωση των οικοτουριστικών πόλων έλξης στην παραλίμνια περιοχή της Τριχωνίδας γεγονός που θα συμβάλει στην ανάπτυξη ενός βιώσιμου και ποιοτικού τουρισμού στην περιοχή. Η καταγραφή επίσης της δυνατότητας συμμετοχής του ντόπιου πληθυσμού στην οικοτουριστική ανάπτυξη αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εν λόγω δράσης αφού ουσιαστικά αυτοί οι πολίτες αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία θα στηριχθεί ο οικοτουρισμός.

Είναι γεγονός ότι η προβολή της περιοχής θα συμβάλει αισθητά στην ανάπτυξη – αύξηση του οικοτουρισμού. Για το λόγο αυτό σχεδιάστηκε η έκδοση έγχρωμου οικοτουριστικού οδηγού σε δύο γλώσσες Ελληνική – Αγγλική, ο οποίος θα διατεθεί σε αρκετά τουριστικά γραφεία – πρακτορεία αλλά και σε βιβλιοπωλεία αστικών κέντρων.

Τέλος, η ύπαρξη του Κέντρου Περιβάλλοντος Τριχωνίδας έδωσε τη δυνατότητα δημιουργίας εκθετηρίου βιολογικών προϊόντων σε συνεργασία με του παραγωγούς – βιοκαλλιεργητές του Νομού Αιτωλοακαρνανίας. Με τον τρόπο αυτό

επιτυγχάνεται έμμεσα η αύξηση του αριθμού των βιοκαλλιεργητών και γενικότερα των παραγωγών ποιοτικών προϊόντων στην περιοχή προς όφελος της βιώσιμης ανάπτυξης.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΔΡΑΣΗ 1 Σχεδιασμός αναβάθμισης και έργα αναβάθμισης του «αύλακα» και των πηγών στην περιοχή Αμπάρια της λίμνης Τριχωνίδας.

Έγινε καταγραφή της χλωρίδας της περιοχής μελέτης και συλλέχθηκε όλο το φυτικό υλικό που εντοπίστηκε τόσο στα πρανή όσο και στο εσωτερικό των νερών. Εντοπίστηκαν περίπου 40 διαφορετικά είδη φυτών από τα οποία κυριαρχούσαν κυρίως τα εξής: *Phragmites australis* (αγριοκάλαμο), *Typha domingensis* (ψαθί), *Arundo donax* (νεροκάλαμο), *Sparganium erectum*, *Salix alba* (λευκή Ιτιά), *Platanus orientalis* (ανατολική πλάτανος), *Lemna minor* (ψαροφάκι), *Rubus sanctus* (βάτο), *Iris pseudacorus* (νερόκρινος), *Lycopus europaeus*, *Veronica anagalis arvensis*. Άλλα είδη τα οποία εντοπίστηκαν στην αύλακα είναι: *Rumex conglomeratus*, *Juncus acutus*, *Stachys palustris*, *Juncus articulatus*, *Equisetum palustre*, *Trifolium patens*, *Scirpus lacustris subsp.lacustris*, *Trifolium repens*, *Alisma plantago aquatica*, *Lippia nodiflora* και *Samolus valerandi*.

Προκειμένου να μετατραπεί η αύλακα σε χώρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε συνδυασμό με το Κέντρο Περιβάλλοντος Τριχωνίδας που βρίσκεται στο ίδιο χώρο, οι πινακίδες που σχεδιάστηκαν αναφέρονται στις εξής θεματικές ενότητες:

- Δέντρα
- Αμφίβια
- Υδροβία φυτά
- Πουλιά
- Διαχείριση νερού

Ο καθαρισμός της εν λόγω αύλακας αποτέλεσε επιτακτική ανάγκη πριν από την έναρξη κατασκευής της διαδρομής ερμηνείας. Ο καθαρισμός έχει πραγματοποιηθεί και μεγάλες ποσότητες μπαζών έχουν απομακρυνθεί από την

περιοχή. Έχει τοποθετηθεί οικολογική περιφράξη ασφαλείας μεταξύ της αύλακας και του δρόμου προκειμένου να μειωθεί ο κίνδυνος ατυχήματος. Η ολοκλήρωση αυτού του έργου θα λειτουργήσει ανασταλτικά και στις προσπάθειες απόθεσης απορριμμάτων – μπαζών γεγονός που αποτελεί το μεγαλύτερο πρόβλημα της αύλακας.

ΔΡΑΣΗ 2 Έρευνα και καταγραφή των οικοτουριστικών πόλων έλξης της περιοχής προστασίας, έρευνα και καταγραφή των δυνατοτήτων συμμετοχής του ντόπιου πληθυσμού στην οικοτουριστική ανάπτυξη.

Έγινε καταγραφή των **Δημοτικών διαμερισμάτων των παραλίμνιων Δήμων** όπου θα υλοποιηθεί η έρευνα για τον προσδιορισμό των οικοτουριστικών πόλων έλξης των περιοχών αυτών και η πρώτη καταγραφή των **μορφών των οικοτουριστικών πόλων έλξης κατά θεματικές ενότητες**. Ο χάρτης των περιοχών έχει ενσωματωθεί στον “οικοτουριστικό Οδηγό λίμνης Τριχωνίδας” που υλοποιήθηκε στα πλαίσια του ίδιου προγράμματος. Αναλυτικά τα στοιχεία που αφορούν αυτή τη δράση του προγράμματος αναφέρονται στο παράρτημα της εκθέσεως.

Συντάχθηκε ερωτηματολόγιο με βάση το οποίο συλλέχθηκαν στοιχεία για τις δυνατότητες συμμετοχής του πληθυσμού του Δήμου Θεστιέων στην οικοτουριστική ανάπτυξη της περιοχής, ούτως ώστε να συγκροτηθεί ένα πλαίσιο προσέγγισης, πιλοτικού χαρακτήρα, το οποίο μελλοντικά θα χρησιμεύσει στο σχεδιασμό της βιώσιμης ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής.

Το ερωτηματολόγιο μοιράστηκε σε 47 κατοίκους της περιοχής και ακολούθησε η ανάλυσή του. Αναλυτικά ο συγκεντρωτικός πίνακας του ερωτηματολογίου και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυσή του υπάρχουν στο παράρτημα της

ΔΡΑΣΗ 3 Έκδοση οικοτουριστικού οδηγού.

Η δημιουργία **οικοτουριστικού οδηγού** έχει ολοκληρωθεί. Συνολικά έχουν παραχθεί 5000 αντίτυπα. Πρόκειται για δίγλωσσο οικοτουριστικό οδηγό με πλούσιο φωτογραφικό υλικό και αναλυτικές περιγραφές που αφορούν το σύνολο σχεδόν του

οικοσυστήματος της Τριχωνίδας. Ο οικότουριστικός οδηγός που δημιουργήθηκε στα πλαίσια αυτού του προγράμματος επισυνάπτεται στην τελική έκθεση.

ΔΡΑΣΗ 4 Προώθηση ποιοτικών, βιολογικών προϊόντων σε συνεργασία με τους παραγωγούς τέτοιων προϊόντων στην Αιτωλοακαρνανία, (βιοκαλλιεργητές, γυναικείοι συνεταιρισμοί, κλπ) με τη δημιουργία εκθετηρίου αυτών των προϊόντων στο Κέντρο Περιβάλλοντος Τριχωνίδας, (ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ.).

Έχει δημιουργηθεί διαμορφωμένος χώρος που στεγάζεται στο Κέντρο Περιβάλλοντος Τριχωνίδας (ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ.), στον οποίο οι βιοκαλλιεργητές και οι γυναικείοι συνεταιρισμοί εκθέτουν τα προϊόντα τους. Αυτό αποτέλεσε πόλο έλξης πολλών κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι παράλληλα με την ενημέρωση που είχαν για τα προϊόντα του εκθετηρίου, ξεναγήθηκαν στο χώρο του ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ. Στο χώρο αυτό υπάρχει πλούσιο φωτογραφικό υλικό, μακέτα της λίμνης, ενημερωτικά ταμπλό και φυλλάδια τα οποία δίνονται στους επισκέπτες με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίησή τους για θέματα προστασίας περιβάλλοντος.

A. ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΑΥΛΑΚΑΣ

Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: Δράσεις αναβάθμισης και βιώσιμης ανάπτυξης στη λίμνη
Τριχωνίδα**

**ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΣΤΟ
ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΡΙΧΩΝΙΔΑΣ**

**Μελέτη για το σχεδιασμό της κίνησης επισκεπτών
και τις απαραίτητες υποδομές**

ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ: Βασίλης Χατζηρβασάνης, δασολόγος – Περιβαλλοντολόγος

Αθήνα, Ιούλιος 2003

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	29
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	7

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ.....	7
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΛΥΣΕΙΣ...	9
ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΛΟΙ ΕΛΞΗΣ - ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣ. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	9
ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ.....	12
ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ	12
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ – ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ.....	14
Σήμανση της διαδρομής.....	14
Άλλα προτεινόμενα έργα.....	14
Επιθυμητές ενέργειες	15
Τεχνική περιγραφή των προτεινόμενων έργων	15
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ.....	20
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 (σχέδια)	21
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 (φωτογραφίες).....	25

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η περιγραφή, η αξιολόγηση και ο σχεδιασμός βελτιωτικών παρεμβάσεων στη διαδρομή που συνδέει το Κέντρο Περιβάλλοντος Τριχωνίδας με την όχθη της λίμνης, στην πεδινή περιοχή που βρίσκεται νοτιοανατολικά του Αγρωίου, Ν. Αιτωλοακαρνανίας.

Η διαδρομή θα πρέπει να καλύπτει ποικίλες ανάγκες, όπως:

- σύντομο περίπατο αναψυχής
- ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής
- δραστηριότητες στο ύπαιθρο (παρατήρηση φυτών και ζώων).

Επειδή η διαδρομή απευθύνεται στο ευρύ κοινό, θα πρέπει να έχει σχεδιαστεί προσεκτικά και εφοδιαστεί με όλα τα απαραίτητα τεχνικά έργα ώστε να προσφέρει ασφάλεια. Είναι, επίσης, επιθυμητό να συγκεντρώνει πολλά σημεία ενδιαφέροντος σε μικρό μήκος.

Η διαδρομή θα λειτουργεί ως διαδρομή ερμηνείας περιβάλλοντος, ιδιαίτερη κατηγορία οργανωμένων διαδρομών που συνήθως απευθύνονται σε ομάδες παιδιών ή εφήβων. Πρόκειται για διαδρομές μικρού μήκους, σε μονοπάτια ή δρόμους με αμελητέα κίνηση τροχοφόρων, κατά μήκος των οποίων έχουν επιλεγεί και σημειωθεί στοιχεία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Οι διαδρομές αυτές υποστηρίζουν δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης, με τη συνοδεία ξεναγού/ εκπαιδευτή -ή και χωρίς συνοδεία εφόσον οι επεξηγήσεις περιέχονται στις πινακίδες σήμανσης ή σε κάποιο συνοδευτικό φυλλάδιο.

Οι διαδρομές ερμηνείας περιβάλλοντος είναι ένα μέσο πολύτιμο στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, γιατί συνδυάζουν την ικανοποίηση της περιέργειας με τη δράση. Φέρνουν τα παιδιά σε άμεση επαφή με το φυσικό περιβάλλον και τα βοηθούν έτσι να ξεπεράσουν ένα πρόβλημα της τυποποιημένης εκπαίδευσης, δηλαδή το ότι αυτή προσφέρει πληροφορίες αλλά όχι προσωπικές εμπειρίες.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ

Η διαδρομή ακολουθεί μικρό χωματόδρομο κατά μήκος της ανατολικής όχθης παλιάς αύλακας που συνδέει αντλιοστάσιο με την όχθη της λίμνης Τριχωνίδας.

Το αντλιοστάσιο έχει πρόσφατα μετατραπεί σε κέντρο ενημέρωσης για το φυσικό περιβάλλον της Τριγωνίδας (Κέντρο Περιβάλλοντος Τριγωνίδας).

Κατά μήκος της δυτικής πλευράς της αύλακας υπάρχει ασφαλτοστρωμένος δρόμος, που συνδέει το αντλιοστάσιο με την όχθη της λίμνης. Στα δύο άκρα του δρόμου υπάρχουν κτίσματα που στεγάζουν συνεργεία αυτοκινήτων και κατοικίες (προς την πλευρά του αντλιοστασίου), και αναψυκτήριο με μεγάλο ακάλυπτο χώρο (προς την πλευρά της λίμνης). Μεταξύ του αναψυκτηρίου και της λίμνης παρεμβάλλεται ασφαλτοστρωμένος δρόμος και δημοτική έκταση καλυμμένη με χορτάρι και λίγα δέντρα.

Κατά μήκος της ανατολικής πλευράς της αύλακας εκτείνεται μικρός χωματόδρομος (που πρόκειται να διαμορφωθεί σε διαδρομή ερμηνείας περιβάλλοντος). Δίπλα στο χωματόδρομο υπάρχουν τέσσερις περιφραγμένοι χώροι (δύο από τους οποίους περιέχουν μικρά κτίσματα) και αγροτική έκταση με ομάδες από φυλλοβόλα δέντρα και θάμνους που εναλλάσσονται με ανοιχτές καλλιέργειες. Η όχθη της λίμνης είναι κρυμμένη πίσω από ζώνη φυλλοβόλων δέντρων και θάμνων που έχει κατά προσέγγιση εύρος 5-10 μέτρων.

Η αύλακα έχει σήμερα χαμηλή ροή νερού που προέρχεται από πηγή δίπλα στο Κέντρο Περιβάλλοντος Τριγωνίδας, αλλά δείχνει εγκαταλειμμένη καθώς δεν έχει συντηρηθεί για πολλά χρόνια. Κατά μήκος της δυτικής όχθης της υπάρχουν σημεία απόρριψης μπαζών, ενώ στο σημείο εκβολής έχει ισοπεδωθεί το έδαφος εξαφανίζοντας τις όχθες της.

Πίνακας 1. Συνοπτική αξιολόγηση της διαδρομής

Κριτήριο	Διαδρομή
<i>Δυσκολία</i>	Μικρή
<i>Μήκος</i>	Περίπου 1000 μ
<i>Υψομετρική διαφορά</i>	Ασήμαντη
<i>Διάρκεια πορείας</i>	20'
<i>Ποιοτική αξιολόγηση διαδρομής</i>	Καλή διαδρομή ερμηνείας περιβάλλοντος
<i>Ιστορικά / Πολιτιστικά μνημεία</i>	Αντλιοστάσιο
<i>Βλάστηση</i>	Ενδιαφέρουσα
<i>Πανίδα</i>	Ενδιαφέρουσα
<i>Δυνατότητες χρήσης</i>	Για παιδιά, ηλικιωμένους, άτομα μειωμένης κινητικότητας. Ερμηνεία περιβάλλοντος
<i>Υποδομή για επισκέπτες</i>	Ικανοποιητικό μονοπάτι, ανεπαρκής σήμανση
<i>Περιβαλλοντικά προβλήματα</i>	Εκχέρωση βλάστησης, δόμηση

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΛΥΣΕΙΣ

Η υπό μελέτη διαδρομή εμφανίζει ορισμένα *σημαντικά πλεονεκτήματα*:

- ❖ Προσεγγίζεται εύκολα από το Αγρίνιο και την εθνική οδό Μεσολογγίου – Άρτας (κύριος οδικός άξονας της δυτικής Ελλάδας).
- ❖ Συνδυάζεται με επίσκεψη στο Κέντρο Περιβάλλοντος Τριχωνίδας (πόλος έλξης επισκεπτών).
- ❖ Ακολουθεί υπάρχοντα μικρό δρόμο με ικανοποιητική εναλλαγή βλάστησης και μηδενική υψομετρική διαφορά, επομένως προσιτό και ελκυστικό σε ποικίλες ομάδες επισκεπτών.
- ❖ Προσφέρει ποικιλία δραστηριοτήτων και απευθύνεται σε διαφορετικές ομάδες επισκεπτών.
- ❖ Προσφέρει πρώτη γνωριμία με τα οικοσυστήματα των υγροτόπων (συστάδες υγρόφιλων δέντρων, υδρόβια βλάστηση, καλαμιώνας).
- ❖ Προσφέρεται για δραστηριότητες ερμηνείας περιβάλλοντος και περιβαλλοντική εκπαίδευση.
- ❖ Ευαισθητοποιεί τους επισκέπτες στην αξία των μικρών υγροτόπων (όπως η συγκεκριμένη αύλακα), που σήμερα απειλούνται με αποξήρανση.

ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΛΟΙ ΕΛΞΗΣ - ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣ. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής είναι:

- ❖ Οι συστάδες από ώριμες λεύκες και ιτιές δίνει τροφή και καταφύγιο σε μικρά πουλιά και νυχτερίδες.
- ❖ Η υδρόβια και παρόχθια βλάστηση συνδυάζει ιθαγενή και εισαχθέντα είδη και παρατηρείται εύκολα από τη διαδρομή.
- ❖ Η ζώνη καλαμιώνας, στην όχθη της λίμνης, κρατά ειδικευμένα είδη ασπονδύλων και πουλιών (ακόμα και στην πιο φτωχή σε είδη Βρετανία υπάρχουν τουλάχιστον 700 είδη ασπονδύλων που συνδέονται με τους καλαμιώνες, ενώ 40 είδη τρέφονται αποκλειστικά σε αυτούς).

❖ Ο Λιμνοβάτραχος στην Κεντρική Ελλάδα ανήκει σε ενδημικό είδος των Βαλκανίων (*Rana balcanica*).

Πίνακας 2. Ενδιαφέροντα είδη φυτών και ζώων στη διαδρομή

Είδος	Κατάλληλη εποχή	Οικοτουριστική αξία
ΔΕΝΤΡΑ ΚΑΙ ΘΑΜΝΟΙ		
Λεύκες (<i>Populus</i> spp.)	Εκτός χειμώνα	Θέσεις φωλεοποίησης πουλιών
Ιτιές (<i>Salix</i> spp.)	Εκτός χειμώνα	Πλούσιες σε ασπώνδυλα και πουλιά
Πλάτανος (<i>Platanus orientalis</i>)	Εκτός χειμώνα	Αναγνωρίζεται εύκολα
Βατομουριά (<i>Rubus fruticosus</i>)	Όλο το χρόνο	Σχηματίζει φυτοφράχτες
Ευκάλυπτοι (<i>Eucalyptus</i> spp.)	Όλο το χρόνο	Είδος με ξενική προσέλευση
ΦΥΤΑ ΕΛΟΥΣ		
Λεπτό καλάμι (<i>Phragmites</i> spp.)	Όλο το χρόνο	Στην όχθη της λίμνης
Χοντρό καλάμι (<i>Arundo</i> spp.)	Όλο το χρόνο	Στην όχθη της αύλακας
Ψαθί (<i>Typha</i> spp.)	Όλο το χρόνο	Χαρακτηριστική ταξιανθία
Κάβουρας γλυκού νερού (<i>Potamon</i> spp.)	Εκτός χειμώνα	Προσεγγίζεται εύκολα
ΑΣΠΟΝΔΥΛΑ		
Λιβελούλα (<i>Anax imperator</i>)	Εκτός χειμώνα	Χαρακτηριστική πτήση πάνω από το νερό
ΕΡΠΕΤΑ ΚΑΙ ΑΜΦΙΒΙΑ		
Λιμνοβάτραχος (<i>Rana balcanica</i>)	Εκτός χειμώνα	Παρατηρείται εύκολα
Φρύνοι (<i>Bufo</i> spp.)	Εκτός χειμώνα	Προσεγγίζονται εύκολα
ΠΟΥΛΙΑ		
Βραχοκιρκινέζο (<i>Falco tinnunculus</i>)	Όλο το χρόνο	Εντυπωσιακή πτήση σε ανοιχτούς χώρους
Ψευταηδόνι (<i>Cettia cetti</i>)	Όλο το χρόνο	Αναγνωρίσιμη φωνή από τα καλάμια
Νερόκοτα (<i>Gallinula chloropus</i>)	Όλο το χρόνο	Παρατηρείται εύκολα σε λιμνούλες
Αλκυνόνα (<i>Alcedo atthis</i>)	Κυρίως χειμώνα	Έντονα χρώματα, κάθεται δίπλα στο νερό
Οχθοχελιδόνο (<i>Riparia riparia</i>)	Καλοκαίρι	Σπάνιο χελιδόνι, κοινό σε υγρότοπους
Κατσουλιέρης (<i>Galerida cristata</i>)	Όλο το χρόνο	Παρατηρείται εύκολα

Είδος	Κατάλληλη εποχή	Οικοτουριστική αξία
Καλόγερος (<i>Parus major</i>)	Όλο το χρόνο	Παρατηρείται εύκολα στα φυλλοβόλα δέντρα
Τρυποφράχτης (<i>Troglodytes troglodytes</i>)	Όλο το χρόνο	Προσεγγίζεται εύκολα
Σπίνος (<i>Fringilla coelebs</i>)	Όλο το χρόνο	Προσεγγίζεται εύκολα
Κοκκινολαίμης (<i>Erithacus rubecula</i>)	Χειμώνα	Οικείος σε όλους
Κότσυφας (<i>Turdus merula</i>)	Όλο το χρόνο	Οικείος σε όλους
Κουρούνα (<i>Corvus corone cornix</i>)	Όλο το χρόνο	Μεγαλόσωμο είδος, πάντα σε ανοιχτούς χώρους
Καρακάξα (<i>Pica pica</i>)	Όλο το χρόνο	Ενδιαφέρουσα κοινωνική συμπεριφορά και πτήση

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ

Συνοπτικά, το έργο περιλαμβάνει:

- τη διαμόρφωση περιπατητικής διαδρομής μήκους 1000 μέτρων (σε μονοπάτι και υφιστάμενο μικρό χωματόδρομο), κατά μήκος εγκαταλειμμένης αρδευτικής αύλακας που συνδέει παλιό αντλιοστάσιο στο βορειοδυτικό τμήμα της λίμνης Τριχωνίδας με την όχθη της λίμνης
- τη θεματική οργάνωση και σήμανση της παραπάνω διαδρομής, ώστε να λειτουργήσει ως διαδρομή ερμηνείας περιβάλλοντος για ομάδες επισκεπτών -με ή χωρίς τη συνοδεία ειδικευμένου ξεναγού-
- τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου, ώστε να είναι λειτουργικός και ασφαλής για ομάδες ανηλίκων επισκεπτών (Δημοτικού σχολείου και άνω).

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι θέσεις των προτεινόμενων έργων

- Στο **Τοπίο** περιγράφεται συνοπτικά η φυσιογνωμία της θέσης.
- Στη **Βλάστηση - Πανίδα** παρουσιάζεται συνοπτικά η βλάστηση που θα δεχτεί τους χειρισμούς και η πανίδα με οικοτουριστικό ενδιαφέρον.
- Στα **Προτεινόμενα Έργα** αναφέρονται συνοπτικά τα έργα που προβλέπονται για το σημείο αυτό και για το επόμενο τμήμα. Το προτεινόμενο πλάτος του μονοπατιού ποικίλει από 1,0 μ (μονοπάτι) ως 3,0 μ (χωματόδρομος). Τα μήκη εφαρμογής των έργων είναι κατά προσέγγιση. Δίνονται οι αριθμοί των σχεδίων που απεικονίζουν τα συγκεκριμένα έργα και βρίσκονται στο Παράρτημα.

Πίνακας 3. Περιγραφή διαδρομής

α/ α	Τοπίο	Βλάστηση – Πανίδα	Προτεινόμενα Έργα
1.	Ανοιχτός χώρος με γέρινη ιτιά, κοντά στο δυτικό άκρο μικρής γέφυρας της αύλακας.	Ιτιά, χοντρό καλάμι. Κατσουλιέρης, οχθοχελίδονο.	• Τοποθέτηση πινακίδας τύπου Α (εισαγωγή στο μονοπάτι). Σχ-2
2.	Στροφή του δρομάκου στο ανατολικό άκρο της γέφυρας.	Χοντρό καλάμι. Αμφίβια, ψευταηδόνι, λιβελούλες.	• Κατασκευή ξύλινου παραπέτου • Τοποθέτηση πινακίδας τύπου Β (υδρόβια ζωή, αμφίβια). Σχ-3
3.	Σημείο με θέα σε γειτονικά λιβάδια με δέντρα προς τα ανατολικά.	Χοντρό καλάμι, φαθί, βατομουριά, λεύκες, πλάτανος. Κουρούνα, κότσυφας, κοκκινολαίμης.	• Βελτίωση καταστρώματος
4.	Σημείο με θέα προς το νερό, δίπλα σε περιφραγμένους χώρους.	Λεύκες, χοντρό καλάμι. Σπίνος, καλόγερος, ψευταηδόνι.	• Κατασκευή ξύλινου παραπέτου • Τοποθέτηση πινακίδας τύπου Β (ζωή στα δέντρα και τα λιβάδια). Σχ-3 • Βελτίωση καταστρώματος
5.	Στενό πέρασμα πάνω από ρυάκι.	Λεύκες, ιτιές, βατομουριά. Ψευταηδόνι, σπίνος, κότσυφας, λιβελούλες.	• Βελτίωση καταστρώματος • Βελτίωση διάβασης
6.	Σημείο κοντά στην όχθη της Τριγωνίδας.	Ιτιές, λεύκες, βατομουριά. Κουρούνα, αλκυόνα, υδρόβια πουλιά.	• Τοποθέτηση πινακίδας τύπου Α (ζωή στη λίμνη, πουλιά κοντά στο νερό). Σχ-2 • Βελτίωση καταστρώματος
7.	Ζώνη μεταξύ ασφαλοστρωμένου δρόμου και δυτικής όχθης της αύλακας.	Ψαθί, λίγα άτομα ευκάλυπτου.	• Κατασκευή ξύλινου παραπέτου • Φύτευση φυτοφράχτη

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ – ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τα προτεινόμενα έργα αποσκοπούν σε:

- ❖ σήμανση, ώστε να μειωθούν τα προβλήματα στην εύρεση της πορείας
- ❖ βελτίωση της βατότητας, τοπικά, με τους κατάλληλους χειρισμούς στο κατάστρωμα
- ❖ εγκατάσταση υπαίθριου εκθεματικού υλικού για ερμηνεία περιβάλλοντος.

Σήμανση της διαδρομής

Είναι απαραίτητο να τοποθετηθεί ευδιάκριτη πινακίδα εισόδου στην αφετηρία της διαδρομής. Η πινακίδα πρέπει να είναι ευδιάκριτη, αλλά με κανένα τρόπο δεν θα πρέπει να κυριαρχεί στο τοπίο.

Στη συνέχεια της διαδρομής είναι αρκετό να τοποθετηθούν επιβεβαιωτικά βέλη.

Για εκπαιδευτικούς σκοπούς, είναι σκόπιμο να τοποθετηθούν σε ορισμένες θέσεις πινακίδες ερμηνείας περιβάλλοντος. Η πινακίδα εισόδου μπορεί να έχει την ίδια μορφή με τις πινακίδες ερμηνείας, για λόγους ομοιογένειας.

Άλλα προτεινόμενα έργα

Τα έργα που περιγράφονται παρακάτω αποσκοπούν στη βελτίωση της βατότητας και τη σήμανση του μονοπατιού, στην απομόνωση της διαδρομής από τις λοιπές χρήσεις (χώρος στάθμευσης και διαδρομές κίνησης των οχημάτων), και στην αποκατάσταση της φυσικής βλάστησης σε όλο το μήκος της διαδρομής ερμηνείας περιβάλλοντος.

Εγκατάσταση ελαφριάς περιφράξης, στην περίμετρο τετράγωνης τρύπας που υπάρχει στο δάπεδο του προαυλίου του Κέντρου, για προστασία των ανήλικων επισκεπτών από πτώσεις.

Διαμόρφωση ανοιχτού χώρου κατάλληλου για ομαδικά παιχνίδια ερμηνείας περιβάλλοντος, στο σχεδόν επίπεδο χώρο που απλώνεται ανατολικά και νότια του Κέντρου. Η διαμόρφωση περιλαμβάνει απομάκρυνση των άχρηστων υλικών (μεγάλες

πέτρες κ.λπ.) και εγκατάσταση φυσικής βλάστησης ανθεκτικής στην κακομεταχείριση (χλοοτάπητας, αραιοί θάμνοι ή δέντρα).

Φύτευση χαμηλού φυτοφράχτη μεταξύ χώρου στάθμευσης και αύλακας, ο οποίος θα εμποδίζει τα οχήματα να σταθμεύουν δίπλα στη διαδρομή ερμηνείας.

Επιθυμητές ενέργειες

Για να λειτουργήσει σωστά η διαδρομή ερμηνείας περιβάλλοντος, θα πρέπει:

- να διαμορφωθεί κατάλληλα η δυτική όχθη της αύλακας (με έργα φύτευσης που αναφέρονται παρακάτω) και στη συνέχεια να διατηρηθεί σε φυσική κατάσταση, γιατί είναι απολύτως απαραίτητη για την εκπαιδευτική λειτουργία της διαδρομής
- να παρεμποδιστεί η διέλευση οχημάτων (με τοποθέτηση μπάρας) στο μικρό χωματόδρομο της διαδρομής ερμηνείας
- να διαμορφωθεί η χάραξη της διαδρομής (με έργα φύτευσης που αναφέρονται παραπάνω) ώστε να σχηματίζει μικρές παρακάμψεις και να προκαλεί την περιέργεια των επισκεπτών για ότι ενδεχομένως κρύβεται παρακάτω
- να διατηρηθεί -όσο είναι δυνατό- η ανοιχτή έκταση με δέντρα και βάλτους που απλώνεται ανατολικά από το μέσο της διαδρομής και είναι πολύτιμη για την παρατήρηση πουλιών από τους επισκέπτες
- να διατηρηθεί η ζώνη με τα δέντρα που φυτρώνουν κοντά στην όχθη της λίμνης, αφού αποτελεί τη μόνη ζώνη φυσικής δενδρώδους βλάστησης που βρίσκεται σε άμεση επαφή με τη διαδρομή ερμηνείας περιβάλλοντος.

Τεχνική περιγραφή των προτεινόμενων έργων

Πινακίδα τύπου Α: Πινακίδα μεσαίων διαστάσεων, που τοποθετείται στην αφετηρία της διαδρομής. Η επιφάνεια έκθεσης θα έχει συνολικές διαστάσεις 0,90 x 0,80 μ. θα αποτελείται από οριζόντιες σανίδες πακτωμένες σε δύο κάθετα δοκάρια διατομής 0,10 x 0,10 μ. και ύψους 1,7 μ. από το έδαφος (επιπλέον 0,6 μ. εντός του εδάφους). Το χαμηλότερο τμήμα κάθε δοκαριού θα είναι βαμμένο με υγροπίσσα (black) και θα

στερεώνεται στο έδαφος με θεμέλιο από άοπλο σκυρόδεμα, αφού πρώτα ανοιχτούν με τρυπάνι δύο τρύπες όπου θα στερεωθούν δύο κομμάτια μεταλλικού σωλήνα σε θέσεις κάθετες μεταξύ τους. Το επάνω μέρος της πινακίδας θα προστατεύεται από τη βροχή με οριζόντιο δοκάρι τριγωνικής διατομής. Τα ξύλινα μέρη της πινακίδας πρέπει να είναι κατασκευασμένα από εμποτισμένο ξύλο, ώστε να έχουν μεγαλύτερη διάρκεια ζωής. Η εκθεματική επιφάνεια, εκτυπωμένη από plotter σε χαρτί που θα πλαστικοποιηθεί και θα κολληθεί σε λεπτό κοντραπλακέ θαλάσσης, θα είναι στερεωμένη στην επιφάνεια έκθεσης με πλαίσιο από πηχάκια πλάτους 2,5 εκ. που θα σχηματίζουν κορνίζα. Το πλαίσιο θα είναι στερεωμένο με βίδες που χρειάζονται ειδικευμένα εργαλεία (όπως βίδες τύπου Allen ή σταυρόβιδες κρυμμένες κάτω από αδιαφανές βερνίκι) ώστε να αποτρέπει την αφαίρεση του υλικού από τους επισκέπτες, αλλά να επιτρέπει την εύκολη αντικατάστασή του από όποιον διαθέτει τα κατάλληλα εργαλεία. Η εκθεματική επιφάνεια θα περιλαμβάνει 2 ωφέλιμες επιφάνειες, οι οποίες θα έχουν διαστάσεις περίπου 0,20 x 0,75 μ και 0,45 x 0,75 μ., και θα είναι στερεωμένες η μία κάτω από την άλλη), με τη μεγάλη διάσταση τοποθετημένη οριζόντια ώστε το περιεχόμενο να είναι ευανάγνωστο σε άτομα μικρού ύψους (παιδιά, άτομα σε αναπηρικά καθίσματα). Το περιεχόμενο της πινακίδας θα περιλαμβάνει την ονομασία της διαδρομής (στη μικρή ωφέλιμη επιφάνεια) και σύντομη αναφορά στο χαρακτήρα της διαδρομής που θα συνοδεύεται από 1-3 εικόνες (στη μεγάλη ωφέλιμη επιφάνεια). (Σχέδιο 2)

Ποσότητα: 2 τεμ.

Τιμή εφαρμογής κατ' αποκοπή: 700,00 ευρώ/ τεμ.

Πινακίδα τύπου Β: Πινακίδα μεσαίων διαστάσεων, που τοποθετείται σε επιλεγμένα σημεία στάσης κατά μήκος της διαδρομής. Η επιφάνεια έκθεσης θα έχει συνολικές διαστάσεις 0,60 x 0,80 μ. (ωφέλιμη επιφάνεια περίπου 0,45 x 0,75 μ.), με τη μεγάλη διάσταση τοποθετημένη οριζόντια ώστε το περιεχόμενο να είναι ευανάγνωστο σε άτομα μικρού ύψους (παιδιά, άτομα σε αναπηρικά καθίσματα) και θα αποτελείται από οριζόντιες σανίδες πακτωμένες σε δύο κάθετα δοκάρια διατομής 0,10 x 0,10 μ. και ύψους 1,5 μ. από το έδαφος (επιπλέον 0,6 μ. εντός του εδάφους). Το χαμηλότερο τμήμα κάθε δοκαριού θα είναι βαμμένο με υδροπίσσα (black) και θα στερεώνεται στο έδαφος με θεμέλιο από άοπλο σκυρόδεμα, αφού πρώτα ανοιχτούν με τρυπάνι

δύο τρύπες όπου θα στερεωθούν δύο κομμάτια μεταλλικού σωλήνα σε θέσεις κάθετες μεταξύ τους. Το επάνω μέρος της πινακίδας θα προστατεύεται από τη βροχή με οριζόντιο δοκάρι τριγωνικής διατομής. Τα ξύλινα μέρη της πινακίδας πρέπει να είναι κατασκευασμένα από εμποτισμένο ξύλο, ώστε να έχουν μεγαλύτερη διάρκεια ζωής. Η εκθεματική επιφάνεια, εκτυπωμένη από plotter σε χαρτί που θα πλαστικοποιηθεί και θα κολληθεί σε λεπτό κοντραπλακιέ θαλάσσης, θα είναι στερεωμένη στην επιφάνεια έκθεσης με πλαίσιο από πηχάκια πλάτους 2,5 εκ. που θα σχηματίζουν κορνίζα. Το πλαίσιο θα είναι στερεωμένο με βίδες που χρειάζονται ειδικευμένα εργαλεία (όπως βίδες τύπου Allen ή σταυρόβιδες κρυμμένες κάτω από αδιαφανές βερνίκι) ώστε να αποτρέπει την αφαίρεση του υλικού από τους επισκέπτες, αλλά να επιτρέπει την εύκολη αντικατάστασή του από όποιον διαθέτει τα κατάλληλα εργαλεία. Το περιεχόμενο της πινακίδας θα αναφέρεται σε επιλεγμένο θέμα από τη χλωρίδα και την πανίδα της διαδρομής, το οποίο θα παρουσιάζει με σύντομα κείμενα σχέδια ή φωτογραφίες. (Σχέδιο 3)

Ποσότητα: 2 τεμ.

Τιμή εφαρμογής κατ' αποκοπή: 600,00 ευρώ/ τεμ.

Επιβεβαιωτικά σήματα με βέλος: Μικρές πινακίδες από λεπτό φύλλο αλουμινίου διαστάσεων 0,10 x 0,10 μ. Η εμπρός επιφάνεια του φύλλου είναι χρωματισμένη άσπρη με ηλεκτροστατική βαφή ή με αυτοκόλλητο φύλλο και φέρει έγχρωμο βέλος (με σχήμα ορθογώνιου τριγώνου και χρώμα κόκκινο ή πράσινο) από φωσφορούχο αυτοκόλλητο φύλλο. Το επιβεβαιωτικό σήμα στερεώνεται σε κορμό δέντρου ή σε βράχο με τη χρήση καρφιών, με τρόπο ώστε το βέλος να δείχνει τη συνέχεια της διαδρομής. Η απόσταση μεταξύ των σημάτων δεν θα πρέπει να είναι μικρότερη από 15 μ. (Σχέδιο 4)

Ποσότητα: 10 τεμ.

Τιμή εφαρμογής: 1,50 ευρώ/ τεμ.

Βελτίωση καταστρώματος: Στρώνση με το κατάλληλο υλικό (ψιλό χαλίκι, θρυματισμένο φλοιό, θρυματισμένο ξύλο) όπου είναι απαραίτητο, ώστε να δημιουργηθεί επίπεδο κατάστρωμα χωρίς λάσπη στο μονοπάτι.

Ποσότητα: 100,0 μ.

Τιμή εφαρμογής: 12,00 ευρώ/ τρέχον μέτρο.

Φύτευση βωλοφύτων φυταρίων: Στο πρανές της δυτικής όχθης της αύλακας και στο πλησιέστερο προς αυτήν χέρσο τμήμα που βρίσκεται δίπλα στον ασφαλτοστρωμένο δρόμο, θα γίνουν φυτεύσεις με αυτόχθονα είδη θάμνων (βατομουριά *Rubus fruticosus*) και διάσπαρτων δέντρων (νερόφραξος *Fraxinus angustifolia* (F. *Oxycarpa*), ιτιές *Salix* spp., λεύκες *Populus* spp., πλάτανος *Platanus orientalis*, κλήθρο *Alnus glutinosa*). Ο φυτευτικός σύνδεσμος θα είναι ακανόνιστος (ώστε να προσφέρει την αισθητικά επιθυμητή εικόνα ενός “φυσικού” τοπίου) αλλά, για λόγους προμέτρησης των εργασιών, δίνεται ενδεικτικά ο τριγωνικός σύνδεσμος με πλευρά τριγώνου ίση με 1,5 μ. από τον οποίο προκύπτουν 250 δενδρύλλια ανά στρέμμα. Επειδή η ταχεία αναγέννηση θάμνων (όπως οι βάτοι *Rubus* spp.) και αγροστωδών δημιουργεί σοβαρό πρόβλημα ανταγωνισμού για τα μικρά φυτά, επιβάλλεται να γίνεται συστηματική απομάκρυνση των θάμνων από τους λάκκους φύτευσης κατά τα πρώτα χρόνια της ανάπτυξης των φυταρίων.

Ποσότητα: 1250 φυτά (αντιστοιχούν σε 5 στρέμματα).

Τιμή εφαρμογής: 2,85 ευρώ/ φυτό.

Εγκατάσταση περίφραξης: Της φύτευσης θα προηγηθεί εγκατάσταση περίφραξης (που θα προστατεύει τα φυτάρια από τη βόσκηση) και διάνοιξη λάκκων φύτευσης. Κατασκευή περίφραξης με πασσάλους και αντηρίδες από κορμίδια καστανιάς (διαμέτρου 0,10 μ. και ύψους 2,0 μ.), σύρμα αγκισθωτό, διπλό, γαλβανισμένο σε 5 σειρές, με έμπηξη στο έδαφος (εισκαφή θεμελίου 0,3 x 0,3 x 0,5 μ.), για την πλήρη τοποθέτηση (πάσσαλοι ανά 5,0 μ. και αντηρίδες ανά 4ο πάσσαλο). (1 τρ.μ.)

Ποσότητα: 500,0 μ.

Τιμή εφαρμογής: 10,25 ευρώ/ τρέχον μέτρο.

Διάνοιξη λάκκων φύτευσης: Διάνοιξη ενός λάκκου φύτευσης σε έδαφος πάσης φύσεως, εκτός βραχώδους, σε επιλεγμένες θέσεις ή σε αποστάσεις κανονικού φυτευτικού συνδέσμου και με ορισμένες ελάχιστες διαστάσεις, χωρίς πρόσθετη αμοιβή για διάνοιξη μεγαλύτερων λάκκων.

Ποσότητα: 1250 φυτά.

Τιμή εφαρμογής: 1,22 ευρώ/ φυτό.

Απομάκρυνση βλάστησης (βοτάνισμα) και σκάλισμα: με τα χέρια σε έκταση 1 τ.μ. γύρω από κάθε φυτό και βάθος 0,1 μ. Εργασία αναγμένη συμβατικά σε ώρες ανειδίκευτου εργάτη

Ποσότητα: 2.500 τεμάχια (2 φορές βοτάνισμα σε 1250 φυτά).

Τιμή εφαρμογής: 0,43 ευρώ/ φυτό.

Διαμόρφωση λεκάνης συγκράτησης νερού: βάθους τουλάχιστον 0,1 μ. και εμβαδού 0,3 έως 0,5 τ.μ. Εργασία αναγμένη συμβατικά σε ώρες ανειδίκευτου εργάτη

Ποσότητα: 2.500 τεμάχια (2 φορές διαμόρφωση σε 1250 φυτά).

Τιμή εφαρμογής: 0,31 ευρώ/ φυτό.

Πότισμα: Τα φυτά θα ποτιστούν το πρώτο και δεύτερο καλοκαίρι μετά τη φύτευση, από 10 φορές κάθε χρόνο με 15 κιλά νερό τη φορά (από Μάιο μέχρι Σεπτέμβριο, αν και ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες μπορεί να περιοριστεί ο αριθμός των ποτισμάτων). Θα απαιτηθούν 300 κιλά νερό ανά φυτό, στα δύο πρώτα χρόνια. Στην τιμή περιλαμβάνεται: (α) η αξία του νερού ή η δαπάνη άντλησης, (β) η μεταφορά του νερού στο χώρο αναδάσωσης και σε κατά παραδοχή απόσταση 5 χιλιομέτρων, (γ) η διανομή του νερού στα φυτά, (δ) η φθορά και απόσβεση των χρησιμοποιούμενων υλικών.

Ποσότητα: 25.000 ποτίσματα (10 φορές πότισμα σε 1250 φυτά).

Τιμή εφαρμογής: 0,33 ευρώ/ πότισμα ενός φυτού.

Κατασκευή ξύλινου παραπέτου: Το σχέδιο θα ακολουθήσει τον τύπο που κατασκευάζεται από τη Δασική Υπηρεσία. Αποτελείται από δοκάρια διατομής 10,0 x 10,0 εκ. και μήκους 1,3 μ (καρφωμένα κατά 0,30 μ στο έδαφος) τοποθετημένα κατακόρυφα σε απόσταση 2,0 μ., στα οποία στερεώνονται δύο σειρές δοκάρια τοποθετημένα οριζόντια. Στα ορθογώνια διάκενα που σχηματίζονται, τοποθετούνται χιαστί δύο άλλα δοκάρια διατομής περίπου 7,0 x 7,0 εκ. Τα δοκάρια θα πρέπει να είναι κατασκευασμένα από εμποτισμένο ξύλο (ή από ξύλο ανθεκτικό στις καιρικές συνθήκες, π.χ. "Λάρτζινο", "Ιρόκο"), για μεγαλύτερη διάρκεια ζωής.

Ποσότητα: 500,0 μ.

Τιμή εφαρμογής: 17,01 ευρώ/ τρέχον μέτρο.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Πίνακας 4. Προϋπολογισμός της διαδρομής

Είδος έργου	Μονάδα	Ποσότητ α	Τιμή μονάδας	Δαπάνη
Πινακίδες τύπου Α	Τεμάχιο	2	700,00	1.400,00
Πινακίδες τύπου Β	Τεμάχιο	2	600,00	1.200,00
Επιβεβαιωτικά βέλη	Τεμάχιο	10	1,50	15,00
Βελτίωση καταστρώματος	Τρέχον μέτρο	100	12,00	1.200,00
Φύτευση βωλοφύτων φυταρίων	Τεμάχιο	1250	2,85	3.562,50
Εγκατάσταση περιφράξης	Τρέχον μέτρο	500	10,25	5.125,00
Διάνοιξη λάκκων φύτευσης	Τεμάχιο	1250	1,22	1.525,00
Βοτάνισμα	Τεμάχιο	2500	0,43	1.075,00
Διαμόρφωση λεκάνης νερού	Τεμάχιο	2500	0,31	775,00
Κατασκευή ξύλινου παράπετου	Τρέχον μέτρο	25000	0,33	8.250,00
Συνολική δαπάνη διαδρομής				32.632,50

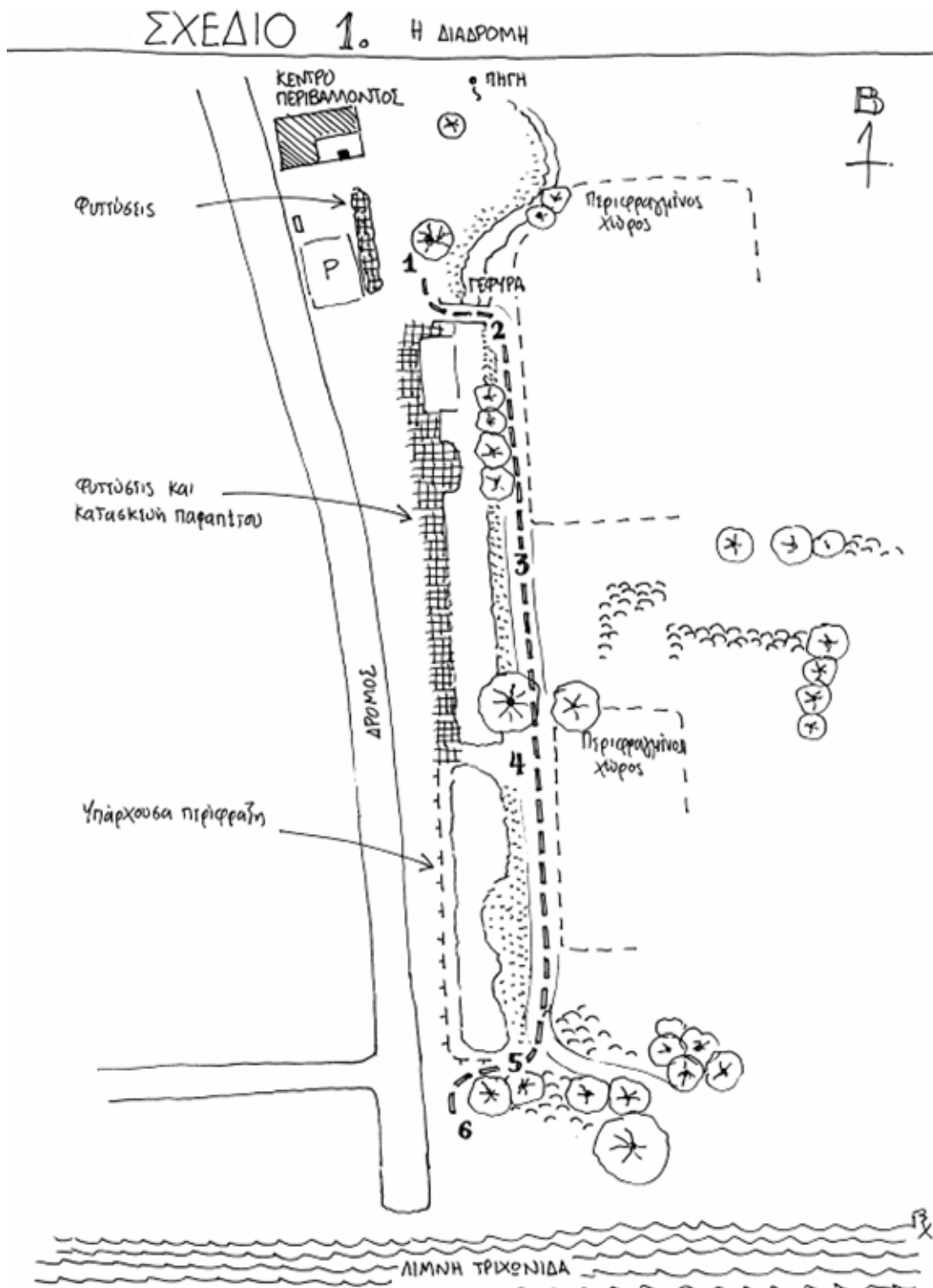
Ιούλιος 2003

Ο Συντάκτης

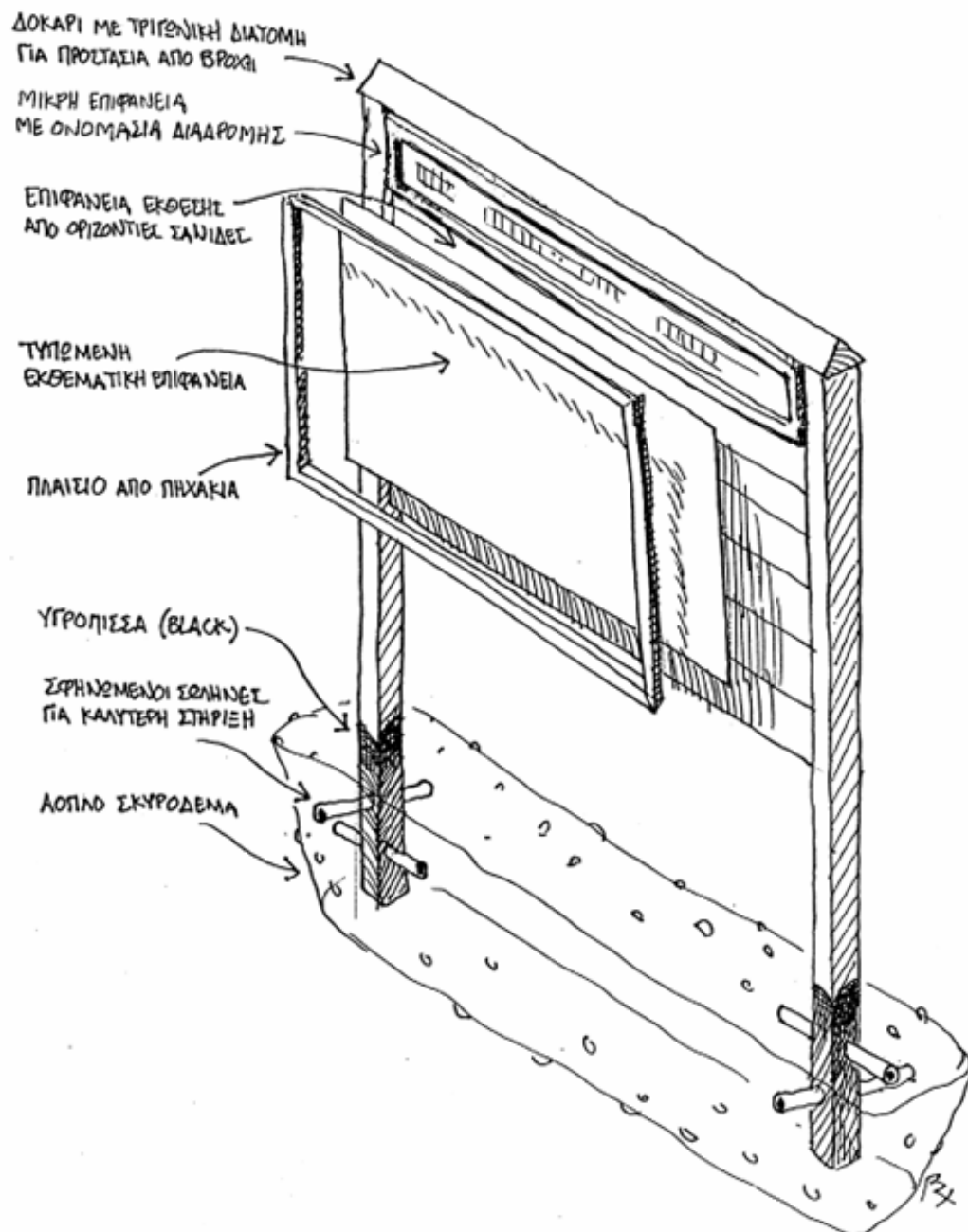
Βασίλης Χατζηρβασάνης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 (σχέδια)

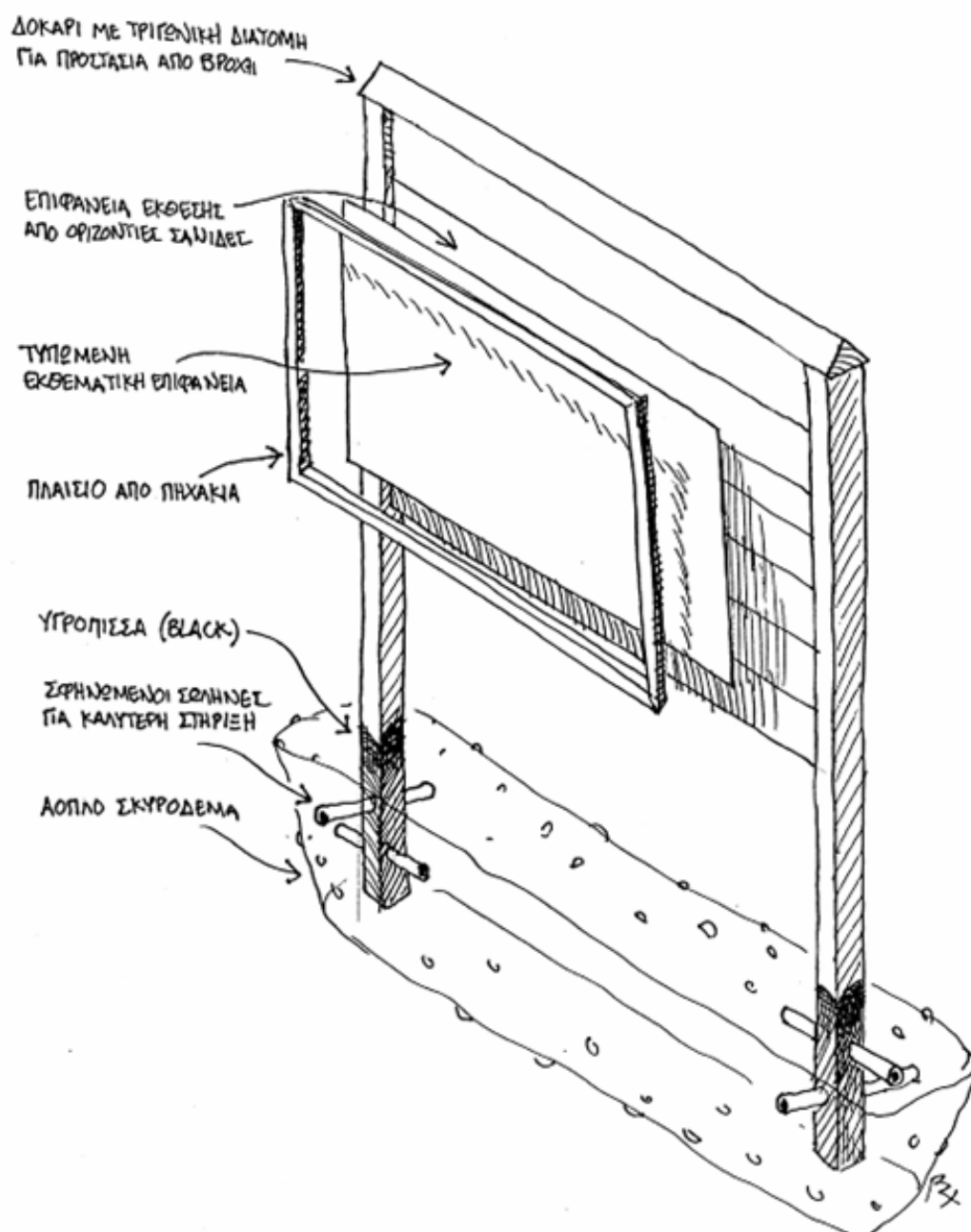
- Σχέδιο 1. Η διαδρομή
- Σχέδιο 2. Πινακίδα τύπου Α
- Σχέδιο 3. Πινακίδα τύπου Β
- Σχέδιο 4. Επιβεβαιωτικό σήμα με βέλος

ΣΧΕΔΙΟ 2. ΠΙΝΑΚΙΔΑ ΤΥΠΟΥ Α

ΣΧΕΔΙΟ 3. ΠΙΝΑΚΙΔΑ ΤΥΠΟΥ Β

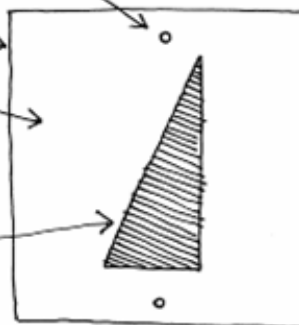
ΣΧΕΔΙΟ 4. ΕΠΙΒΕΒΛΩΤΙΚΟ ΣΗΜΑ ΜΕ ΒΕΛΟΣ

ΤΡΥΠΕΣ ΓΙΑ ΒΙΔΕΣ/ΚΑΡΦΙΑ

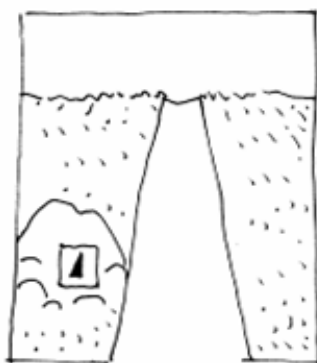
ΛΕΠΤΟ ΦΥΛΛΟ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ

ΑΣΠΡΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ
(ΗΛΕΚΤΡΟΣΤΑΤΙΚΗ ΒΑΦΗ Η'
ΑΥΤΟΚΟΛΛΗΤΟ ΦΥΛΛΟ)

ΕΓΧΡΩΜΟ ΒΕΛΟΣ
(ΑΠΟ ΦΡΕΣΦΟΡΟΥΧΟ
ΑΥΤΟΚΟΛΛΗΤΟ ΦΥΛΛΟ)

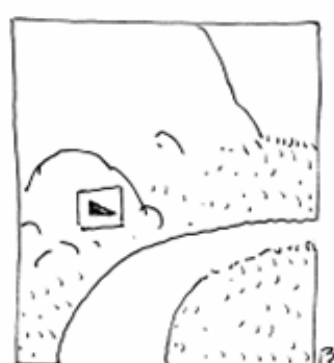
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΡΟΠΩΝ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗΣ

• ΣΥΝΕΧΙΣΤΕ ΕΥΘΕΙΑ

• ΣΥΝΕΧΙΣΤΕ ΛΟΞΑ ΔΕΞΙΑ

• ΣΤΡΙΨΤΕ ΔΕΞΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 (φωτογραφίες)

- Φωτογραφία 1. Από το σημείο 2 προς την αύλακα
- Φωτογραφία 2. Από το σημείο 4 προς το 3, με τη διαδρομή όπως είναι σήμερα
- Φωτογραφία 3. Από το σημείο 4 προς Ν και την υπάρχουσα περίφραξη
- Φωτογραφία 4. Από το σημείο 5 προς ΝΑ και τη συνέχεια του χωματόδρομου
- Φωτογραφία 5. Από το σημείο 5 προς Δ και τον ασφαλτοστρωμένο δρόμο
- Φωτογραφία 6. Από το σημείο 6 προς την όχθη της λίμνης

Φωτογραφία 1. Από το σημείο 2 προς την αύλακα

Φωτογραφία 2. Από το σημείο 4 προς το 3, με τη διαδρομή όπως είναι σήμερα

Φωτογραφία 3. Από το σημείο 4 προς Ν και την υπάρχουσα περίφραξη

Φωτογραφία 4. Από το σημείο 5 προς ΝΑ και τη συνέχεια του χωματόδρομου

Φωτογραφία 5. Από το σημείο 5 προς Δ και τον ασφαλτοστρωμένο δρόμο

Φωτογραφία 6. Από το σημείο 6 προς την όχθη της λίμνης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

- A.** Ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε
- B.** Αποτελέσματα ερωτηματολογίου και ανάλυσή τους
- Γ.** Καταγραφή οικοτουριστικών πόλων έλξης
- Δ.** Φωτογραφίες, poster σε μέγεθος Α4 που είχε προετοιμαστεί για τις παρουσιάσεις την 5^η Ιουνίου 2003 (παγκόσμια ημέρα περιβάλλοντος)

A. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΟΥ ΔΙΑΝΕΜΗΘΗΚΕ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ – ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ.
ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΡΙΧΩΝΙΔΑΣ**

**ΕΡΕΥΝΑ – ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ
ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΘΕΣΤΙΑΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ**

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Αύξων αριθμός:.....

Ημερομηνία:.....

A. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

1. Ονοματεπώνυμο:.....Ηλικία:.....

2. Επάγγελμα-
ιδιότητα:.....

3. Τόπος
διαμονής:.....

B. ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

1. Θα διαθέτατε δωμάτια τα οποία δεν χρησιμοποιούνται, προς ενοικίαση από
οικοτουρίστες;

ΝΑΙ.....ΟΧΙ.....
.....

2. Αν ναι πόσα.....αν όχι
γιατί.....
.....

4. (Αν ναι) Θα απαιτούσε αυτό βελτίωση ή ανακαίνιση του
σπιτιού;.....

ΝΑΙ.....ΟΧΙ.....

Γ. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ-ΚΑΦΕΝΕΙΑ

1. Θα μετατρέπατε το κατάστημά σας σε παραδοσιακό εστιατόριο- καφενείο:

ΝΑΙ.....ΟΧΙ.....
.....

2. Αν ναι
γιατί.....
.....
.....
.....

3. Αν όχι
γιατί.....
.....
.....
4. (Αν ναι) Θα απαιτούσε αυτό βελτίωση ή ανακαίνιση του καταστήματος;
ΝΑΙ.....ΟΧΙ.....
.....

Δ. ΟΙΚΟΞΕΝΑΓΗΣΗ

1. Υπάρχουν στην οικογένεια νεαρά άτομα που δεν βρίσκουν εργασία:
ΝΑΙ.....ΟΧΙ.....
2. Αν ναι πόσα.....Ποιο είναι το επίπεδο των σπουδών
τους;.....
.....
3. Θα θέλατε, μετά από εκπαίδευση να ασχοληθούν με τον οικοτουρισμό ως
οικοξεναγοί;
...ΝΑΙ.....ΟΧΙ.....
.....
4. Αν ναι
γιατί:.....
.....
.....
.....

Ε. ΙΠΠΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.

1. Τι ξέρετε για τον ιππικό
τουρισμό:.....
.....
2. Θα θέλατε να επενδύσετε στο μέλλον σε αυτόν;
...ΝΑΙ.....ΟΧΙ.....
3. Έχετε ήδη
άλογα;.....ΝΑΙ.....ΟΧΙ.....
.....
4. Αν ναι,
πόσα;.....
.....
5. Αγαπάτε τα
άλογα;.....ΝΑΙ.....ΟΧΙ.....
.....
6. Αν ναι, πόσο τα γνωρίζετε; ΚΑΘΟΛΟΥ..... ΑΡΚΕΤΑ ΚΑΛΑ.....
ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ

Αν τα γνωρίζετε πολύ καλά θα αναλαμβάνετε να εκπαιδευτείτε στα πλαίσια του
ιππικού τουρισμού:

.....
.....
.....
.....
.....

Ζ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ ΣΚΑΦΩΝ.

1. Πόσα σκάφη διαθέτετε:
2. Με ποιες προϋποθέσεις θα τα μετατρέπατε σε σκάφη οικότουριστικών δραστηριοτήτων (έως 2 απαντήσεις):
 - (α) Οικονομική ενίσχυση για τη μετατροπή τους
.....
 - (β) Ήδη αναπτυγμένο οικότουρισμό στην περιοχή
.....
 - (γ) Επιδότηση για τα λειτουργικά έξοδά τους
 - (δ) Άλλο (διευκρινίστε)

Η. ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ, ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ.

1. Τι γνωρίζετε για τη βιολογική γεωργία:
.....
.....
2. Τι γνωρίζετε για τη βιολογική κτηνοτροφία:
.....
.....
3. Θα θέλατε να ασχοληθείτε με τις αναφερόμενες παραπάνω δραστηριότητες:
.....ΝΑΙ.....ΟΧΙ.....
4. Αν ναι γιατί:.....
.....
.....
5. Γνωρίζετε τον όρο ποιοτικά προϊόντα:
ΝΑΙ.....ΟΧΙ.....
6. Αν ναι ποια παράγονται στην περιοχή σας;
.....
.....
.....
7. Ποια δεν παράγονται, αλλά μπορούν να παραχθούν;
.....

.....
.....
8. Εσείς παράγετε ποιοτικά προϊόντα;

.....NAI.....OXI.....

9. Αν ναι ποια είναι αυτά;

.....
.....
.....

10. Θα θέλατε να αξιοποιηθούν αυτά τα προϊόντα με την ανάπτυξη του
οικοτουρισμού στην περιοχή;

.....NAI.....OXI.....

.....

11. Αν ναι θα θέλατε τη συμβουλή της Εταιρείας Προστασίας Τριγωνίδας γι'
αυτό:.....NAI.....OXI.....

.....

12. Αν όχι, γιατί:

.....
.....

13. Κατά τη γνώμη σας με τι συνδέεται κυρίως η δυνατότητα οικοτουριστικής
ανάπτυξης στην περιοχή σας;(α) Δημόσιες επενδύσεις

.....

(β) Έργα υποδομών (οδοποιία, διαμόρφωση εκτάσεων κ.λ.π.)

.....

(γ) Ιδιωτικές επενδύσεις

.....

.....

(δ) Άλλο

(διευκρινίστε).....

.....

Β. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥΣ

Δημογραφικά στοιχεία

Από τα 47 άτομα που ερωτήθηκαν διαπιστώνουμε ότι οι περισσότεροι σε αριθμό είναι άνδρες.

Όσον αφορά τις ηλικιακές ομάδες, το μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνεται στην πιο δυναμική επιχειρηματικά ομάδα, 31-45 ετών.

Φύλο ερωτηθέντων

Άνδρες: 31

Γυναίκες: 16

Ηλικίες			
18-30	31-45	46-65	+65
7	23	16	1

Επαγγέλματα
1. Αγρότες-κτηνοτρόφοι: 10
2. Εμπόριο (καταστήματα σχετικά με τουρισμό) : 21
3. Εμπόριο (όλα τα άλλα): 12
4. Παραγωγή / δευτερογενής τομέας: 4

Οικοτουρισμός

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων υιοθετεί ευνοϊκή στάση απέναντι στην προοπτική οικοτουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή. Μάλιστα το 60% των ερωτώμενων δηλώνει ότι θα διέθετε δωμάτια για τουριστικό κατάλυμα και θα προέβαινε στις αναγκαίες μετατροπές γι' αυτό. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα προς διάθεση δωμάτια είναι 2 με 3 από το υπάρχον κτίσμα που θα μπορούσαν να μετατραπούν.

Εξίσου θετική στάση υπάρχει και στην προοπτική μετατροπής ενός καταστήματος σε παραδοσιακό εστιατόριο-καφενείο, με κύριο κίνητρο την εισοδηματική βελτίωση και τη συμβολή στην αναβάθμιση της περιοχής.

Άνεργοι:

Το 40% των ερωτηθέντων έχουν άνεργα νέα άτομα στην οικογένεια, ενώ το 60% των ερωτηθέντων δεν έχουν άνεργα νέα άτομα στην οικογένεια.

Στο ερώτημα εάν οι άνεργοι θα ασχοληθούν με οικοτουρισμό γενικότερα, κατά 70-75% η απάντηση είναι ναι.

Αιτιολογία του ενδιαφέροντος των νέων:

Η κυριότερη αιτιολογία είναι ότι έτσι θα συγκρατηθεί ο τοπικός πληθυσμός ο οποίος παραμένοντας στην περιοχή θα βοηθήσει στην τοπική ανάπτυξη. Επίσης το γεγονός ότι δεν υπάρχουν πολλές ευκαιρίες και ότι ο οικοτουρισμός θεωρείται εργασία με καλές συνθήκες.

Όσον αφορά τις πιο εξειδικευμένες δραστηριότητες (ιππικός τουρισμός, σκάφη αναψυχής), οι ερωτώμενοι εμφανίζονται επίσης θετικοί, αλλά βεβαίως πιο επιφυλακτικοί. Αυτό εξηγείται από το ότι οι δραστηριότητες αυτές απαιτούν κατοχή αλόγων ή σκαφών ή αντίστοιχα κάποια δαπανηρή επένδυση αμφίβολης απόδοσης εφ' όσον δεν έχει δρομολογηθεί ακόμα οποιαδήποτε μορφή οικοτουριστικής ανάπτυξης.

Βιολογική γεωργία - κτηνοτροφία

Το 45% γνωρίζει κάποια πράγματα για τη βιολογική γεωργία και το 37% για τη βιολογική κτηνοτροφία.

Θα ενδιαφερόταν να ασχοληθεί τουλάχιστον το 50% από το σύνολο των ερωτώμενων.

Οι λόγοι του ενδιαφέροντος σχετίζονται με τις οικονομικές προοπτικές, τη λογική ότι τα βιολογικά προϊόντα θα έχουν στο μέλλον μεγαλύτερη ζήτηση, ότι το ίδιο το προϊόν είναι πιο καθαρό και οι συνθήκες εργασίας πιο υγιεινές.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων, άνω του 70%, θεωρεί ότι τα πιο πιθανά προϊόντα για βιολογικές καλλιέργειες είναι το λάδι και οι ελιές (κατά πρώτο λόγο) και στη συνέχεια τα σπαραγγιακά και το κρέας των αιγοπροβάτων.

Ποιοτικά προϊόντα

Ως ποιοτικά προϊόντα, χαρακτηριστικά της περιοχής, θεωρούνται τα παραδοσιακά καπνά (τσεμπέλια), οι ελιές, το λάδι, η αθερίνα, το κρέας και τα γαλακτοκομικά.

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι θεωρούν ότι πρέπει να αναπτυχθεί ο συγκεκριμένος τομέας και έχουν θετική αντιμετώπιση ως προς την προοπτική συμβουλών και τεχνικής υποστήριξης από την "Εταιρία Προστασίας Τριγωνίδας".

Προϋποθέσεις οικοτουριστικής ανάπτυξης

Η δυνατότητα οικοτουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή συνδέεται από τους ερωτώμενους με μια σειρά παρεμβάσεων από πλευράς των Δημόσιων Φορέων και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, χωρίς να γίνεται σαφής αναφορά στον κατά περίπτωση αρμόδιο φορέα.

Τα έργα υποδομής (αρδευτικά, οδοποιία), η αξιοποίηση της λίμνης και η τουριστική προβολή της περιοχής θεωρούνται τα σπουδαιότερα.

Ως συμπέρασμα βγαίνει ότι για την επίτευξη της οικοτουριστικής αξιοποίησης της περιοχής αναγκαία είναι η ενημέρωση των κατοίκων, η διαφημιστική

προβολή και η εξασφάλιση της διανομής των παραγομένων ποιοτικών προϊόντων.

														ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛ/ΕΚΤΡΟΦΕΣ			ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ										ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ			ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ			ΙΠΠΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ			
														ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ		ΘΑ ΑΣΧΟΛΙΑΣΤΑΝ	ΓΙΑΤΙ	ΓΝΩΣΗ	ΠΟΙΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΙ	ΠΟΙΑ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑΝ ΝΑ ΠΑΡΑΧΘΟΥΝ	ΠΑΡΑΓΕΤΕ ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΠΟΙΑ	ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΑΣΟΙΠΟΙΘΟΥΝ	ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΕΠΤ	ΑΝ ΞΟΧΙ, ΓΙΑΤΙ	ΔΗΜ. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	ΙΔΙΩΤ. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	ΥΠΟΔΟΜΕΣ	ΆΛΛΟ	ΣΚΑΦΟΣ/ ΠΟΣΑ	ΜΑΤΑΤΡΟΦΗ ΤΟΥ	ΠΡΟΫΠΘΕΣΕΙΣ	ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ	ΘΑ ΕΠΕΝΔΥΑΤΕ	ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΤΑ ΑΛΟΓΑ	
Α/Α	ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ	Δ.ΔΙΑΜ.	ΘΑ ΔΙΑΘΕΤΑΤΕ ΔΩΜΑΤΙΑ & ΠΟΣΑ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	ΜΕΤΑΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΓΙΑΤΙ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	ΑΝΕΡΓΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ & ΠΟΣΟΙ	ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΑΣΧΟΛΙΑ ΜΕ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	ΓΙΑΤΙ	ΓΕΩΡΓΙΑ	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ																					
1	A	48	Καινούργιο	ΝΑΙ, 2-3	ΟΧΙ	ΟΧΙ	έχω το επάγγελμά μου		-	ΟΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	το παιδί μου είναι γεωπόνος	ΝΑΙ	κρέας αιγοπροβάτων	λαχανικά, φρούτα	ΝΑΙ	ντομάτες	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	-	X	αρδευτικά έργα	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	-	
2	A	53	Καινούριο	ΝΑΙ, 4-8	ΝΑΙ	ΝΑΙ	κτίζω-επένδυση		ΟΧΙ	ΟΧΙ	-	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	είναι παραγωγικό	ΝΑΙ	Ελιές	λαχανικά	ΝΑΙ	λαχανικά	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	X	-	αξιοποίηση λίμνης	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	
3	A	33	Καινούριο	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	Αναβαθ. Οικ. Ψησταριάς		ΝΑΙ	ΝΑΙ/1	Γυμνάσιο	ΝΑΙ	Καλύτερες συνθ. εργασ.	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	-	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	-	-	-	-	-	-	-	-	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	-	
4	A	57	Καινούριο	ΝΑΙ,4	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Έχω επάγγελμα		-	ΟΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	Αγαπώ φύση,ζώα	ΝΑΙ	Λαχανικά για σπίτι	λαχανικά για πώληση	ΝΑΙ	λαχανικά,σπασίλια	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	-	X	-		ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ
5	Γ	36	Καινούριο	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	καλύτερο εισόδημα		ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	λαχανικά	ΝΑΙ	λαχανικά	ΝΑΙ	ΟΧΙ	έλλειψη χρόνου	-	-	X	ενημέρωση, διαφ. Διανομή ή	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	
6	A	48	Παναϊώλιο	ΟΧΙ	-	-	-		-	ΝΑΙ/3	Λύκειο	ΝΑΙ	Καλύτερο μέλλον	λίγο	ΟΧΙ	ΝΑΙ	καλύτερες συνθ. αγρότη	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	-	-	-	-	-	X	X	-	ΝΑΙ/1	ΝΑΙ	Αν υπήρχε τουρ. Ανάπτυξη	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΑΡΚΕΤΑ ΚΑΛΑ	
7	A	54	Καινούριο	ΝΑΙ,2	ΟΧΙ	ΝΑΙ	καλύτερο εισόδ.		ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	για οικονομ. Λόγους	ΝΑΙ	ελιές λάδι	καπνιά τσαμπέλια	ΝΑΙ	ελιές	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	X	X	-	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	
8	A	25	Καινούριο	ΝΑΙ,4	ΝΑΙ	ΟΧΙ	-		-	ΝΑΙ/1	-	ΟΧΙ	δεν είναι άμεσο	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	καλύτερες συνθ. εργασίας	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ	-	-	X	-	-	ΟΧΙ	-	-	ΛΙΓΟ	ΝΑΙ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	
9	A	38	Καινούριο	ΟΧΙ	-	ΟΧΙ	-		-	ΟΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	Ελιές,αθερίνα	εσπεριδοειδή	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	X	X	-	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΚΑΘΟΛΟΥ	
10	A	39	Καινούριο	ΟΧΙ	-	ΟΧΙ	-		-	ΟΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	ελιές λάδι	χέλια	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	-	X	X	-	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΑΡΚΕΤΑ ΚΑΛΑ	
11	Γ	20	Καινούριο	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	έχω κλειστό μαγαζί,θα το άνοιγα		ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	ελιές	ντόπιο σιτάρι	ΝΑΙ	παραδοσ.γλυκά	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	-	-	-	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	
12	Γ	45	Παναϊώλι	ΝΑΙ	-	ΝΑΙ	παραδ. Κουζίνα		ΝΑΙ	ΝΑΙ/4	Λύκειο	ΝΑΙ	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ	Ελιές	πολλά	ΝΑΙ	Ελιές	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	-	-	-	ΝΑΙ/1	ΝΑΙ	με επιδότηση	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΑΡΚΕΤΑ ΚΑΛΑ	
13	Γ	40	Παναϊώλι	ΝΑΙ,1	ΝΑΙ	ΝΑΙ	παραδ. Κουζίνα		ΝΑΙ	ΝΑΙ/2	Λύκειο	ΝΑΙ	-	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	από μεράκι	ΝΑΙ	δεν ξέρω	λαχανικά	ΝΑΙ	Ελιές	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	-	-	-	-	-	-	ΛΙΓΟ	ΝΑΙ	ΑΡΚΕΤΑ ΚΑΛΑ	
14	Γ	47	Παναϊολι.	-	-	ΝΑΙ	αναβάθμιση		ΝΑΙ	ΝΑΙ/2	Λύκειο	ΝΑΙ	θα έμεναν εδώ καλ.τ. Εργασία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	είναι προϊόντα μέλλοντος	ΝΑΙ	ελιές	πολλά	ΟΧΙ	-	-	-	-	X	X	X	προβο λ.περιοχής	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΔΕΝ ΤΑ ΞΕΡΩ	
15	Γ	35	Παναϊωλι.	ΝΑΙ,3	ΝΑΙ	ΝΑΙ	αναβάθμιση		ΝΑΙ	ΝΑΙ/1	ΤΕΛ	ΝΑΙ	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	ΤΙΠΟΤΑ	πολλά προϊόντα	ΟΧΙ	-	-	-	-	X	X	X	-	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	
16	A	53	Αβώρανη	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	αναβάθμιση		ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	-	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	-	-	-	-	-	X	X	-	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	
17	Γ	57	Αβώρανη	ΟΧΙ	-	ΟΧΙ	-		-	ΟΧΙ	-	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	πολλά	ΝΑΙ	Ελιές	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	X	X	-	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	
18	A	39	Αβώρανη	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	-		-	ΝΑΙ	-	ΝΑΙ	περισσ.πιθανότητες	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΠΙΘΑΝΟΝ	-	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	κρέας, τυριά	ΟΧΙ	-	-	-	-	X	X	X	-	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΝΑΙ	
19	A	45	Αβώρανη	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	αναβάθμιση		ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	για οικονομ. Λόγους	ΝΑΙ	ελιές	λαχανικά,κρέας	ΝΑΙ	λαχανικά	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	X	X	-	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	

20	A	42	Αβύρρανη	ΌΧΙ	-	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ/1	ΤΕΙ	ΌΧΙ	εργαστεί αυτό που σπούδασε	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	λόγω επαγγέλματος	ΝΑΙ	εσπερίδσει δη	πολλά	ΝΑΙ	Ντομάτες	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	X	-	-	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΑΡΚΕΤΑ ΚΑΛΑ
21	A	62	Αβύρρανη	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	για οικον.λ.ογου ς	ΝΑΙ	ΝΑΙ/3	-	ΝΑΙ	να μείνουν τοπο τους	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	καλύτερο μέλλον	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	λαχανικά	ΝΑΙ	Ελιές	ΝΑΙ	-	-	-	-	X	-	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ
22	A	32	Αβύρρανη	ΌΧΙ	-	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	λάδι	τυροκομικά	ΝΑΙ	λάδι	ΝΑΙ	-	-	X	X	X	αξιοποίηση προϊόν	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
23	A	50	Παναϊτολ.	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	αναβάθμιση	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	-	-	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	-	ΌΧΙ	-	-	-	-	X	-	X	-	ΝΑΙ/1	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ
24	Γ	25	Παναϊτολ.	ΝΑΙ,3	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	-	ΝΑΙ	καλό επάγγελ.	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	-	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	-	-	-	-	-	-	X	οδοποιία	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ
25	A	31	Παναϊτολ.	ΝΑΙ,2	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	-	-	-	ΛΙΓΟ	ΛΙΓΟ	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	λαχανικά,λάδι	πολλά	ΝΑΙ	λάδι	ΝΑΙ	-	-	X	X	X	προβολή περιοχής	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ
26	A	60	Παναϊτολ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	για παιδιά μου	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	από μεράκι	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	λαχανικά,κρέας	ΝΑΙ	Λαχανικά	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	X	X	-	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ
27	Γ	47	Παναϊτολ.	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	επένδυση	ΝΑΙ	ΝΑΙ/1	Λύκειο	ΝΑΙ	καλυτ.συνθ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	καπνά τεμπάλια	πολλά προϊόντα	ΝΑΙ	λαχανικά	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	-	-	-	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΛΙΓΟ
28	Γ	34	Παναϊτολ.	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	επένδυση	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΙΣΩΣ	έχει μέλλον	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	παραδ.ζυμαρικά	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	ΝΑΙ	-	-	X	X	X	προβολή,διαφή.	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΝΑΙ
29	A	36	Παναϊτολ.	ΌΧΙ	-	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	ψάρια	διάφορα	ΝΑΙ	Ελιές	-	-	-	X	X	X	-	ΝΑΙ/1	ΝΑΙ	κρατ.επιδότηση	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ
30	Γ	42	Παναϊτολ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	για παιδιά μου	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	ΝΑΙ	-	ΌΧΙ	ΌΧΙ	-	-	-	-	-	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	ΝΑΙ	-	-	-	-	X	-	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ
31	A	65	Παναϊτολ.	ΌΧΙ	-	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	-	-	-	ΛΙΓΟ	ΛΙΓΟ	ΝΑΙ	από μεράκι	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	Λαχανικά,πορτοκάλια	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	-	-	-	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ
32	A	39	Παναϊτολ.	ΝΑΙ,1	ΝΑΙ	ΝΑΙ	επένδυση	ΝΑΙ	ΝΑΙ/3	-	ΝΑΙ	είναι μια λύση	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	έχει μέλλον	ΌΧΙ	-	-	-	-	-	ΝΑΙ	-	X	X	X	οδοποιία	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ
33	A	23	Παναϊτολ.	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	επένδυση	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	ΝΑΙ	καλυτ.συνθ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	οικονομ.λόγου ς	ΝΑΙ	Ελιές	λαχανικά,κρέας	ΌΧΙ	-	-	-	-	X	-	-	-	ΝΑΙ/1	δεν ξέρω	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ
34	A	44	Παναϊτολ.	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	για οικον.λ.ογου ς	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	από μεράκι	ΝΑΙ	ψάρια,καπν	πολλά είδη	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	X	X	αξιοποίηση λίμνης	ΝΑΙ/1	ΌΧΙ	δεν έχω λόγο	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ
35	A	38	Παναϊτολ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ/1	Λύκειο	ΝΑΙ	καλό επάγγελ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	έχει μέλλον	ΝΑΙ	λαχανικά	κρέας,τυριά	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	X	X	-	ΝΑΙ/1	ΙΣΩΣ	τουρ.λόγους	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ
36	A	62	Παναϊτολ.	ΌΧΙ	-	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	οικονομ.λόγου ς	ΝΑΙ	Ελιές	διάφορα	ΝΑΙ	Ελιές	ΝΑΙ	ΔΕΝ ΞΕΡΩ	-	X	-	X	-	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ
37	Γ	32	Καινούριο	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	επένδυση	ΝΑΙ	ΝΑΙ/2	-	ΝΑΙ	καλυτ.συνθ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	έχει μέλλον	ΝΑΙ	Λάδι,καπν	πολλά	ΝΑΙ	λαχανικά	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	-	-	-	ΌΧΙ	-	-	ΛΙΓΟ	ΌΧΙ	ΝΑΙ
38	Γ	58	Καινούριο	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	για οικον.λ.ογου ς	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	είναι καθαρή	ΝΑΙ	λάδι	πάρα πολλά	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	-	X	-	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ
39	Γ	30	Καινούριο	ΌΧΙ	-	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	Λάδι,καπν	παραδοσ.προϊόντ.	ΌΧΙ	-	-	-	-	X	X	X	-	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΛΙΓΟ
40	Γ	32	Καινούριο	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	-	-	-	ΛΙΓΟ	ΛΙΓΟ	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	δεν ξέρω	ΌΧΙ	-	-	-	-	X	-	-	-	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ
41	Γ	19	Καινούριο	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	-	ΌΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	ΝΑΙ	σπιτικά προϊόντ.	λαχανικά,κρέας	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	-	X	X	X	αλλαγή νοοτροπίας	ΌΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ στο μέλλον	ΝΑΙ
42	A	41	Παναϊτωλ.	ΝΑΙ,2	ΝΑΙ	ΝΑΙ	για οικον.λ.ογου ς	ΝΑΙ	ΌΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	έχει μέλλον	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	κρέας,τυριά	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	X	-	X	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	αξιοποίηση	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ

41	Γ	19	Καινούριο	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	σπιτικά προϊόντ.	λαχανικά,κρέας	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ	-	Χ	Χ	Χ	αλλαγή νοοτρο πίας	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ το μέλλ ον	ΝΑΙ
42	Α	41	Παναιτωλ.	ΝΑΙ,2	ΝΑΙ	ΝΑΙ	για οικον.λ.ογου ς	ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	έχει μέλλον	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	κρέας,τυριά	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	Χ	-	Χ	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	αξιοποίη ση	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
43	Α	36	Παναιτωλ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ/1	Λύκειο	ΝΑΙ	καλό επάγγελ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	είναι καθαρή	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	πάρα πολλά	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	ΝΑΙ	ΟΧΙ	εμπιστεύ ομαι εμένα	Χ	Χ	Χ	αξιοπο ίηση λίμνης	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ
44	Α	68	Παναιτωλ.	ΟΧΙ	-	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	-	-	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	λάδι,καπνά	τσεμπάλια ξανά	ΝΑΙ	λαχανικά	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	Χ	Χ	Χ	αξιοπο ίηση λίμνης	ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ
45	Α	25	Καινούριο	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	Αναβ.παλαιο ύ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	έχει μέλλον	ΝΑΙ	λάδι,ελιές	λαχανικά	ΟΧΙ	-	-	-	-	-	Χ	-	αλλαγή νοοτρο πίας	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΙΣΩΣ	ΝΑΙ
46	Α	61	Καινούριο	ΟΧΙ	-	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ/2	Λύκειο	ΝΑΙ	καλυτ.συν θ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	οικονομ.λόγου ς	ΝΑΙ	Κκαπνά,λα χανικά	πολλά	ΝΑΙ	Λάδι	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	Χ	-	Χ	-	ΟΧΙ	-	-	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ
47	Α	33	Αβώρνη	ΟΧΙ	-	ΝΑΙ	για οικον.λ.ογου ς	ΟΧΙ είναι καινο ύριο	ΟΧΙ	-	-	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	είναι καθαρή	ΝΑΙ	λάδι,καπνά	λαχανικά	ΝΑΙ	Ελιές	ΝΑΙ	ΝΑΙ	-	Χ	Χ	Χ	αξιοπο ίηση λίμνης	ΟΧΙ	-	-	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ

Γ. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΛΩΝ ΕΛΞΗΣ

1.Εισαγωγή:

1.1. ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Το ευρωπαϊκό οικολογικό **Δίκτυο Φύση 2000** αρχίζει πλέον να παίρνει σάρκα και οστά ενώ η διαχείριση των περιοχών του Δικτύου αυτού αποκτά όλο και μεγαλύτερο ενδιαφέρον, αν και μερικές φορές εκλαμβάνεται αρνητικά από τους ντόπιους φορείς.

Βεβαίως τα είδη και οι οικότοποι που περιλαμβάνονται στο Δίκτυο πρέπει να προστατευθούν και να διατηρηθούν. Ωστόσο, το **Δίκτυο Φύση 2000** δεν είναι απαγορευτικός στόχος. Τουναντίον, μπορεί να ανοίξει καινούριες προοπτικές ,ιδιαίτερα στον τομέα του τουρισμού.

Η οικοτουριστική ανάπτυξη όμως είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη δράση η οποία απαιτεί συντονισμένο σχεδιασμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων έτσι ώστε να εκπληρώνονται οι στόχοι της για κάθε περιοχή όπου εφαρμόζεται. Πριν απ' όλα πρέπει να γνωρίζουμε αν η συγκεκριμένη περιοχή μπορεί να αντέξει ένα κύμα επισκεπτών και αν ναι, να προσδιορισθεί το που και το πότε μπορούν να γίνουν δεκτοί αυτοί οι επισκέπτες καθώς και τα όρια μιας παραδεκτής αλλαγής στο περιβάλλον, ούτως ώστε να είναι δυνατόν να ελεγχθεί η τουριστική πίεση. Είναι απαραίτητο να προσδιορισθούν τα χαρακτηριστικά που έχει κάθε περιοχή για να είναι εφικτή η συνεργασία φύσης και τουρισμού.

1.2. Συμμετογή των ντόπιων πληθυσμών. Βασικός στόχος της οικοτουριστικής ανάπτυξης πρέπει να είναι η διατήρηση και ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς της προστατευόμενης περιοχής μαζί με την βελτίωση της τοπικής οικονομίας μέσα από την αξιοποίηση του ντόπιου δυναμικού και των ιδιαίτερων δυνατοτήτων της περιοχής. Ο οικοτουρισμός θα πρέπει να αναπτυχθεί πάνω σε συνεταιριστικές βάσεις, με την συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων.

1.3. Βασικές αρχές του οικοτουρισμού πρέπει να είναι:

- Σεβασμός στην φέρουσα ικανότητα του φυσικού χώρου.

- Συμμετοχή στην διαφύλαξη και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Διασφάλιση των φυσικών πόρων.
- Υποστήριξη της τοπικής οικονομίας.
- Ενθάρρυνση στη συμμετοχή των ντόπιων.
- Ανάπτυξη ενός τουρισμού προσαρμοσμένου στην καλή ποιότητα.
- Πρόσβαση για όλους στις περιοχές του Δικτύου ανάλογα με τις δυνατότητες του καθ' ένα, σε μια συνεργασία μεταξύ τουρισμού και φύσης.
- Ανάπτυξη καινούριων μορφών απασχόλησης.
- Ενθάρρυνση σε εκείνους που δείχνουν σεβασμό στο περιβάλλον.

Όλες οι θετικές εμπειρίες του οικοτουρισμού πρέπει να χρησιμεύσουν ως παράδειγμα προς μίμηση για άλλους τομείς δραστηριοτήτων επηρεάζοντας τους στην πράξη.

Στην προκειμένη περίπτωση, η καταγραφή των οικοτουριστικών πόλων έλξης της περιοχής της Τριγωνίδας και ο σχεδιασμός εκεί μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης θα βοηθήσουν στην ποιοτική αναβάθμιση παράλληλα με την οικονομική αναβάθμιση του τόπου αυτού αφού θα διαμορφώσουν σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος που θα κρατήσουν τον επισκέπτη στην συγκεκριμένη περιοχή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και θα συμβάλουν στην παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας.

2. Οικοτουριστικοί πόλοι έλξης της Τριγωνίδας.

2.1.ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Στην περιοχή της Τριγωνίδας υπάρχουν φυσικές και ημιφυσικές περιοχές που έχουν μεγάλη οικολογική αξία καθώς και τουριστικό ενδιαφέρον από άποψη φυσιολατρική, φυσιολογική και υπαίθριων ενεργητικών δραστηριοτήτων.

Βασικό ρόλο στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού παίζει ο βαθμός συνειδητοποίησης και ευαισθητοποίησης εκείνων που θα επισκεφθούν τις συγκεκριμένες περιοχές.

Για το λόγο αυτό πρωταρχικής σημασίας είναι η ύπαρξη Κέντρων πληροφόρησης μέσα στα οποία ο κάθε επισκέπτης θα έχει την ευκαιρία να ενημερωθεί πάνω στα ζητήματα της περιβαλλοντικής προστασίας και να

προβληματιστεί για το μέλλον του φυσικού και πολιτισμικού πλούτου της Τριχωνίδας.

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι εκπαίδευση που αφορά στο περιβάλλον και γίνεται με τον καλύτερο τρόπο μέσα σε αυτό για τους μικρούς και για τους μεγάλους.

2.1.1. Χώροι ερμηνείας περιβάλλοντος στην περιοχή της Τριχωνίδας.

ΕΔΡΑ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	ΟΝΟΜΑ ΚΕΝΤΡΟΥ	ΦΟΡΕΑΣ ΠΟΥ ΤΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ
Αμπάρια Παναιτωλίου Προστασίας Τριχωνίδας	Κέντρο Περιβάλλοντος Τριχωνίδας (ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ.)	Δήμος Θεστιέων, Εταιρία
Θέοιο	Κέντρο Περιβαλλοντικής	Υπουργείο Παιδείας Δήμος

Το ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ. υλοποιήθηκε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Life-Nature 99, “δράσεις για την προστασία των ασβεστούχων βάλτων της λίμνης Τριχωνίδας”.

2.1.2. Εκπαιδευτικός τουρισμός:

Η λειτουργία των δύο Κέντρων προσελκύει στην περιοχή ομάδες μαθητών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από όλη την Ελλάδα, στα πλαίσια του μαθήματος της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Οι επισκέψεις αυτές είναι μονοήμερες ή πολυήμερες, με δυνατότητα διανυκτέρευσης των μαθητών στον κατάλληλα διαμορφωμένο ξενώνα του ΚΠΕ Θέρμου.

Εκτός από τους μαθητές, τα δύο Κέντρα επισκέπτονται και άλλες ομάδες ενηλίκων όπως άτομα τρίτης ηλικίας από τα ΚΑΠΗ όλης της Χώρας, μέλη περιβαλλοντικών οργανώσεων, περιηγητικές ομάδες και φυσιολατρικοί σύλλογοι προκειμένου να ενημερωθούν για την οικολογική αξία και τον πολιτισμικό πλούτο της περιοχής.

2.1.3. Φυσιολατρική περιήγηση – Ενεργητική υπαίθρια αναψυχή.

Ι. Πεζοπορία:

α-Διαδρομές ορειβατικών μονοπατιών στο βουνό Παναιτωλικό με σήμανση.

ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ - ΚΟΚΑ - ΒΓΕΝΑ – ΚΑΤΕΛΑΝΟΣ:	Ώρες ανάβασης 5
ΣΠΑΡΤΙΑΣ - ΠΕΡΑΣΜΑ – ΚΑΤΕΛΑΝΟΣ:	Ώρες ανάβασης 4:30
ΚΑΤΩ ΛΑΜΠΙΡΙ – ΚΑΤΕΛΑΝΟΣ:	Ώρες
	ανάβασης 3:30
ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ - ΤΡΕΙΣ ΒΡΥΣΕΣ – ΚΑΤΕΛΑΝΟΣ:	Ώρες ανάβασης 4

ΣΙΤΟΜΕΝΑ - ΕΡΜΙΤΣΑ - ΦΤΕΡΗ – ΚΑΤΕΛΑΝΟΣ:	Ώρες ανάβασης 5:30
ΑΓΙΟΣ ΒΛΑΣΙΟΣ - ΠΡΟΦ. ΗΛΙΑΣ – ΚΟΥΤΠΙΑΣ:	Ώρες ανάβασης 4

Στη θέση "ΔΙΑΣΕΛΑΚΙ" του Δημοτικού Διαμερίσματος Περιστερίου του Δήμου

Παραβόλας έχει κατασκευαστεί ξύλινο διώροφο ορειβατικό καταφύγιο.

b- Διαδρομές ορειβατικών μονοπατιών στο βουνό Αράκυνθος με σήμανση

ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΟΥΝΙΣΤΑΣ - ΒΡΥΣΗ ΚΛΕΦΤΩΝ - ΑΥΧΕΝΑΣ (ΖΥΓΟΥΡΟΔΕΡΚΟ):	ώρες πορείας 0:45.
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΟΥΝΙΣΤΑΣ – ΠΟΡΤΕΣ:	ώρες πορείας 0:45.
ΑΓ. ΣΥΜΕΩΝ - ΔΑΣΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ (4 ΚΜ)- ΚΑΝΤΟΥΝΙΑ:	ώρες πορείας 1:30.
ΚΑΝΤΟΥΝΙΑ - ΑΓΙΑ ΜΟΝΗ - ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ - ΠΟΡΤΕΣ, ΑΥΧΕΝΑΣ (ΖΥΓΟΥΡΟΔΕΡΚΟ) – ΠΥΡΟΦΥΛΑΚΙΟ:	ώρες πορείας 4.
ΠΥΡΟΦΥΛΑΚΙΟ ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ (ΚΕΡΑΣΟΒΟΥ) - ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ - ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΙΒΙΣΤΑΣ:	ώρες πορείας 2:30.

c-Διαδρομές από τις όχθες της λίμνης χωρίς σήμανση

ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΟΥΤΡΑ ΜΥΡΤΙΑΣ – ΕΓΚΑΤΑΛΕΛΕΙΜΜΕΝΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΦΩΤΜΟΥ- ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ:	ώρες πορείας 2.
---	-----------------

II. Περιοχές επίσκεψης με θέα τη λίμνη

✓ Ανατολικά του χωριού Παναιτώλιο , στις παρυφές της λίμνης βρίσκονται τα Αμπάρια, μικρό φυσικό λιμάνι για τα αλιευτικά σκάφη. Εκεί υπάρχει ξύλινη εξέδρα απ' όπου ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει την απεραντοσύνη της λίμνης Τριχωνίδας.
✓ Συνεχίζοντας το δρόμο προς το Θέρμο, βόρεια του χωριού Καινούργιο είναι η Ακρόπολη των Θεστίων που αναφέρεται με το όνομα Βλοχός, χτισμένη σε απόκρημνη κορυφή. Από εκεί η θέα σε ολόκληρη την Τριχωνίδα και την λεκάνη του κάτω ρου του Αχελώου, μέχρι τις κορυφές του Αράκυνθου και του Παναιτωλικού είναι μοναδική.
✓ Τρία χλμ ανατολικά του Καινούριου συναντάμε το χωριό Παραβόλα όπου υπάρχει το ύψωμα της Ακρόπολης της αρχαίας πόλης του Βουκατίου, πάνω από το νεκροταφείο του χωριού. Από εκεί η θέα προς τη λίμνη είναι μαγευτική.
✓ Στην έξοδο της Παραβόλας, αν ο ταξιδιώτης ακολουθήσει το δρόμο προς Καλλιθέα θα απολαύσει από υψόμετρο 500 μέτρων –ένα φυσικό μπαλκόνι– τον καταπράσινο κάμπο, τη θέα της Τριχωνίδας, απέναντι την Μακρυνεία, τον κατάφυτο Ζυγό, ενώ δεξιά αντικρίζει την λίμνη Λυσιμαχία.
✓ Από χωριό Κρύο Νερό , το οποίο βρίσκεται στους πρόποδες του Παναιτωλικού Όρους και συγκεκριμένα από την περιοχή Πανόραμα η θέα προς τη λίμνη Τριχωνίδα είναι μοναδική.
✓ Στα νοτιοανατολικά του χωριού Θέρμο βρίσκεται το Πετροχώρι το οποίο είναι κτισμένο πάνω σε ράχη που αγναντεύει τη λίμνη πανοραμικά καθώς και όλα τα γύρω βουνά.

- ✓ Τη θέα της λίμνης απολαμβάνει κανείς και από τις πλαγιές του Αράκυνθου στη **Μακρυνεία**, και ιδίως το ηλιοβασίλεμα.

III. Διαδρομές μέσα στη λίμνη Τριχωνίδα:

Από την περιοχή **Δογρί** όπου έχει έδρα ο Ναυταθλητικός Όμιλος της Γυμναστικής Εταιρίας Αγρινίου, οι επισκέπτες μπορούν να ναυλώσουν, κατόπιν συμφωνίας, το μικρό σκάφος “Αλκυόνη” το οποίο θα τους ξεναγήσει μέσα στον υδάτινο χώρο της λίμνης.

Από το χωριό **Ματαράγκα** του Δήμου Αρακύνθου, ο επισκέπτης μπορεί να νοικιάσει βάρκα για να κάνει διαδρομές μέσα στη λίμνη και να επιδοθεί, αν θέλει, στην κωπηλασία και το ερασιτεχνικό ψάρεμα αφού έρθει πρώτα σε επαφή και συνεννόηση με τον Ναυταθλητικό Όμιλο Τριχωνίδας (NOT).

IV. Κολύμβηση στη λίμνη:

Η λίμνη Τριχωνίδα είναι ίσως η πιο καθαρή, φυσική λίμνη της Ελλάδας. Μέχρι και τη δεκαετία του 70 οι κάτοικοι των παραλιμνίων περιοχών κολυμπούσαν μέσα σ’ αυτή. Σήμερα είναι αρκετά σπάνιο το κολύμπι στη λίμνη αν και υπάρχουν περιοχές που προσφέρονται γι’ αυτό τους καλοκαιρινούς μήνες. Εδώ και μερικά χρόνια ο Δήμος Θεσπιέων κάνει μια μεγάλη προσπάθεια να επαναφέρει την κολύμβηση στην λίμνη διοργανώνοντας τον μήνα Αύγουστο τον **διεθνή διάπλου της Τριχωνίδας**, όπου σ’ αυτόν παίρνουν μέρος αθλητές από όλο τον κόσμο. Η εκκίνηση γίνεται στην περιοχή της **Καψοράχης** και ο τερματισμός στην περιοχή **Αμπάρια** του Παναιτωλίου.

Καταλληλότερες περιοχές για να κολυμπήσει ο επισκέπτης είναι:

Περιοχή Δογρί,

περιοχή Λουτρών Μυρτιάς,

παραλία Σιταραλώνων,

περιοχή Δαφνιά.

Στο παραλίμνιο χωριό **Δαφνιάς** υπάρχει δυνατότητα camping.

V. ΚΑΝΟΕ-ΚΑΓΙΑΚ, ΡΑΦΤΙΝΓΚ:

Από τα **Σιταράλωνα** περνά ο δρόμος ο οποίος ανεβαίνει στην **ορεινή Ναυπακτία**. Ο δρόμος καταλήγει στην πόλη της **Ναυπάκτου**. Στα μέσα της διαδρομής προς τη Ναύπακτο συναντάμε τη γέφυρα του Μπανιά η οποία ενώνει τις δύο όχθες του ποταμού Εύηνου. Το σημείο αυτό είναι τόπος συνάντησης των φίλων του **rafting** και του **καγιάκ**. Ο χώρος είναι καλά οργανωμένος για την άσκηση αυτών των αθλημάτων.

VI. Ποδηλασία:

Στην περιοχή της Τριχωνίδας δεν υπάρχουν προς το παρόν οργανωμένα μονοπάτια για την άσκηση της ποδηλατικής περιήγησης. Η περιοχή όμως γύρω από τη λίμνη προσφέρεται στους ποδηλάτες, οι οποίοι με ένα χάρτη μπορούν να ανακαλύψουν μοναδικές διαδρομές. Το ίδιο ισχύει και για τους επισκέπτες που θέλουν να γνωρίσουν την ορεινή περιοχή με ποδήλατο βουνού.

VII. Στην περιοχή δεν υπάρχει οργανωμένος Ιππικός Τουρισμός.

Συζητείται όμως η δημιουργία του από πολλούς φορείς των παραλίμνιων Δήμων. Για να γίνει αυτό χρειάζονται οικονομικά κίνητρα καθώς και εκπαίδευση όσων ασχοληθούν με αυτή την δραστηριότητα.

VIII. Αλεξιπτωτο Πλαγιάς:

Έξω από το χωριό **Νερομάνα** βρίσκεται η διεθνώς γνωστή πίστα απογείωσης Αλεξιπτωτών Πλαγιάς (PARAPENTE) της Αερολέσχης Αγρινίου.

2.2.1. Παρατήρηση πουλιών, παρατήρηση πανίδας, βοτανικές παρατηρήσεις.

Στις περιηγήσεις που θα κάνει ο επισκέπτης μπορεί ανάλογα να παρακολουθήσει μια πολύ σημαντική πανίδα καθώς και να ανακαλύψει μια πολύ ενδιαφέρουσα χλωρίδα.

A).BIRDS WATCHING

Για όσους ενδιαφέρονται να παρατηρήσουν πουλιά και να αποκτήσουν μια μοναδική εμπειρία με την άγρια φύση η Τριχωνίδα προσφέρεται γιατί είναι ένας τόπος με πλούσια ορνιθοπανίδα.

Τα ελατοδάση και τα ψευδαλπικά λιβάδια του Παναιτωλικού απέχουν λίγο από τον υγρότοπο της λίμνης και τα δρυοδάση του Αρακύνθου. Έτσι η ευρύτερη περιφέρεια της Τριχωνίδας φιλοξενεί δασικά είδη πουλιών, είδη μεσογειακών θαμνώνων, είδη πεδινών λιβαδιών, υγρών δασών, ελαιώνων, είδη που ζουν στα καλάμια, υδρόβια της λίμνης και πολλά αρπακτικά.

Πουλιά μπορούμε να παρατηρήσουμε κοντά στην όχθη της λίμνης, μέσα στα υγρά λιβάδια, ανάμεσα από τους καλαμιώνες, στους αγρούς, τους ελαιώνες, τους λόφους, κοντά και μέσα στους ορεινούς όγκους της ευρύτερης περιοχής της Τριχωνίδας.

Περιοχές πρόσβασης στην παρόχθια ζώνη απ' όπου θα παρατηρήσουμε τα πουλιά

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΕΙΔΗ ΠΟΥ ΑΠΑΝΤΙΟΝΤΑΙ ΣΥΧΝΑ

Αμπάρια	ΘΕΣΤΙΕΩΝ	Ερωδιοί, φαλαρίδες, νερόκοτες, αρπακτικά.
Παλαιοχώρα	ΘΕΣΤΙΕΩΝ	Ερωδιοί, φαλαρίδες, νερόκοτες, αρπακτικά. αλκυόνες.
Δογρί-Βαρειά	ΠΑΡΑΒΟΛΑΣ	Κύκνοι, βουτηχτάρια, πάπιες.
Κάτω Μυρτιά	ΘΕΡΜΟΥ	Αρπακτικά, πάπιες, αλκυόνες, κορμοράνους
Σιταράλωνα	ΘΕΡΜΟΥ	Κύκνοι, βουτηχτάρια, πάπιες, ερωδιοί.
Τριχώνιο	ΜΑΚΡΥΝΕΙΑΣ	Αρπακτικά, πάπιες, αλκυόνες, κορμοράνους
Δαφνιάς	ΜΑΚΡΥΝΕΙΑΣ	Κύκνοι, βουτηχτάρια, πάπιες, αρπακτικά
Λυσιμαχεία- θυρόφραγμα	ΑΠΑΚΥΝΘΟΥ	Ερωδιοί, βουτηχτάρια, αρπακτικά, πάπιες.
Στον "Οικοτουριστικό Οδηγό Λίμνης Τριχωνίδας" που υλοποιήθηκε στα πλαίσια του ίδιου προγράμματος, υπάρχει λίστα των πουλιών που απαντούν στην περιοχή, με την λατινική και ελληνική τους ονομασία.		

Η λίμνη Τριχωνίδα και η ευρύτερη περιοχή της αποτελούν για τα πουλιά τόπους διαχείμασης, σημαντικό σταθμό κατά την εαρινή μετανάστευση, καθώς και τόπους αναπαραγωγής και φωλιάσματος. Έτσι η παρατήρηση των πουλιών είναι ένας πόλος έλξης εξειδικευμένων και μη επισκεπτών που μπορεί να λειτουργεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Β).ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΠΑΝΙΔΑΣ

Η περιοχή της Τριχωνίδας είναι από τις πλουσιότερες σε αμφίβια και ερπετά καθώς και σε έντομα.

Από τα οκτώ είδη αμφιβίων που υπάρχουν στη Λεκάνη της Τριχωνίδας, ο λιμνοβάτραχος είναι το πιο κοινό. Πάνω από 17 είδη ερπετών απαντούν στη λίμνη και στα γύρω εδάφη όπως η μικρή σαύρα αβλέφαρος, η γουστέρα του Ταύρου που είναι ενδημικό είδος της Δυτικής Ελλάδας, νεροχελώνες, χερσοχελώνες και διάφορα είδη φιδιών όπως νερόφιδα, λαφίτες, τυφλίτες, σαπίτες, γιατρόφιδα και σαΐτες.

Υπάρχουν πολλές θέσεις όπου μπορούν να παρατηρηθούν τα είδη αυτά.

Για τα αμφίβια και τις νεροχελώνες μια καλή θέση παρατήρησης είναι ο αύλακας που σχηματίζεται από τα νερά φυσικών πηγών στην περιοχή **Αμπάρια του Παναιτωλίου** και ο οποίος εκβάλλει στη λίμνη. Πολύ κοντά στην περιοχή αυτή βρίσκεται και το ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ. απ' όπου μπορούν οι επισκέπτες να παίρνουν χρήσιμες πληροφορίες.

Από την ίδια θέση ο επισκέπτης μπορεί να εξερευνήσει την εντομοπανίδα, έντομα που μπορούμε εύκολα να δούμε είναι οι λιβελούδες, οι πεταλούδες, οι αράχνες και οι ακρίδες.

Στην κοιλάδα της Αγίας Σοφίας (**Μόκιστα**) κάνει την εμφάνισή της η νυκτοπεταλούδα της Ρόδου ***Panaxia quadripunctaria***.

Για τους εξειδικευμένους επισκέπτες η περιοχή της Τριχωνίδας μπορεί να γίνει ένας περιζήτητος πόλος έλξης.

Γ).ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ-ΒΟΤΑΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ:

Ο πιο σημαντικός οικότοπος της Τριχωνίδας είναι οι **ασβεστούχοι βάλτοι**. Προστατεύονται από την Κοινοτική Οδηγία 43/92/ΕΟΚ γιατί είναι ασταθή

οικοσυστήματα με υψηλό βαθμό ευαισθησίας και η ύπαρξή τους στηρίζεται σε λεπτές υδρολογικές και περιβαλλοντικές ισορροπίες. Το κυρίαρχο φυτό σ' αυτούς τους βάλτους είναι το *Cladium mariscus*. Οι εκτάσεις που καλύπτουν είναι μικρές σε αβαθή τμήματα της παραλίμνιας και παράκτιας ζώνης της Τριχωνίδας.

Θα τους συναντήσουμε στη νότια πλευρά της Καψοράχης, κοντά στο Τριχώνιο και το Δαφνιά.

Κοντά στην Παραβόλα, στις περιοχές Δογρί και Βαρειά, καθώς και στα νότια της λίμνης, στην περιοχή της Καψοράχης, αναπτύσσεται υγρό δάσος τύπου στοάς, με πλατάνια, ιτιές και πλούσια βλάστηση στον υπόροφο.

Πάνω από τη λίμνη, λίγο έξω από το χωριό Πετροχώρι με κατεύθυνση προς το χωριό Ανάληψη, συναντάμε ένα μεγάλο κατάλοιπο δάσους ήμερης βελανιδιάς, (*Quercus macrolepis*).

Στα ρέματα των βουνών που πλησιάζουν τη λίμνη στο ανατολικό τμήμα της, στην περιοχή της Μυρτιάς, φύεται μια πλούσια βλάστηση που αποτελείται από πλατάνια, αριές και διάφορα άλλα φυλλοβόλα δέντρα.

Στα νότια του χωριού Τριχώνιο, στη νότια ακτή της λίμνης, σώζεται τμήμα υγρού παραλίμνιου δάσους της ζώνης των πλημμυρών όπου κυριαρχούν οι πανύψηλοι νερόφραξοι (*Fraxinus oxycarpa*).

Στις βόρειες πλαγιές του όρους Αράκυνθος υπάρχουν δάση πλατύφυλλης βελανιδιάς και δάση καστανιάς.

Ταξιδεύοντας γύρω από τη λίμνη διαπιστώνει κανείς ότι τα τρία τέταρτα περίπου της ακτογραμμής καλύπτονται από καλαμιώνες με κυρίαρχο είδος το αγριοκάλαμο (*Phragmites australis*).

Όπου το έδαφος δεν έχει σταθερή κατάκλιση εκεί παραμένει υγρή λάσπη όλο το χρόνο η οποία είναι πολύ πλούσια σε βιομάζα με κυρίαρχο είδος το ψαθί (*Typha sp.*) και την κίτρινη ίριδα των βάλτων (*Iris pdeudacorus*).

Στα υγρά λιβάδια που πλημμυρίζουν εποχικά, τον Απρίλη ανθίζουν οι ορχιδέες του βάλτου (*Ophrys laxiflora*).

Στην οικοτουριστική ανάπτυξη της περιοχής ενδιαφέρον παρουσιάζει η δημιουργία, στο μέλλον, βοτανικών διαδρομών τις οποίες θα επισκέπτονται μη εξειδικευμένοι περιηγητές με την παρουσία ντόπιων οδηγών που θα έχουν εκπαιδευτεί κατάλληλα.

3. ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Παράλληλα με το φυσικό περιβάλλον το οποίο αποτελεί κύριο πόλο έλξης για τον οικοτουρισμό, σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζει και το ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής με τα πολιτισμικά και πολιτιστικά του στοιχεία.

3.1 Οι πολιτισμικοί πόλοι έλξης της περιοχής είναι:

3.1.1. Τα ιστορικά μνημεία και οι αρχαιολογικοί χώροι,

3.1.2. τα θρησκευτικά μνημεία (εκκλησίες και μοναστήρια),

3.1.3. η παραδοσιακή αρχιτεκτονική,

η γαστρονομία, τα ντόπια προϊόντα.

3.1.1. Ιστορικά μνημεία και οι αρχαιολογικοί χώροι:

Αγρίνιο- Αρχαιολογικό Μουσείο

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αγρινίου κτίστηκε με δωρεά των αδελφών Παπαστράτου και βρίσκεται στα Νότιο Ανατολικά του μεγάλου πάρκου της πόλης. Περιέχει ευρήματα από τους αρχαιολογικούς χώρους όλου του Νομού. Τα εκθέματα του Μουσείου καλύπτουν το χρονικό διάστημα από τη Νεολιθική εποχή έως την περίοδο της Ρωμαιοκρατίας.

Δήμος Θεστιέων-Ακρόπολης Θεστιέων

Βορειοανατολικά του Δήμου Θεστιέων (Καινούργιο) υψώνεται ο κωνικός λόφος του Βλοχού, ακρόπολης των Θεστιέων στην αρχαιότητα. Η μικρή πόλη έφερε το όνομα του μυθικού βασιλιά Θέστιου, γιου του Άρη και της Δημονίκης. Σώζονται υπολείμματα της οχύρωσης. Ο Βλοχός στα βυζαντινά χρόνια ήταν οχυρό κάστρο. Από του Τούρκους καταλήφθηκε το 1450, για να ερημωθεί στη συνέχεια.

✓ Στην έξοδο του Καινούργιου, αριστερά του δρόμου, βρίσκεται πηγή με τέσσερις κρουνούς του 4^{ου} π.Χ. αιώνα.

Δήμος Παραβόλας- Ακρόπολης Βουκάτιου.

Στην κορυφή του Κάστρου της Παραβόλας σώζονται τα ερείπια του οχυρού του αρχαίου Βουκατίου. Σώζονται τμήματα των τειχών που ανήκουν στον 3^ο π.Χ. αιώνα καθώς και ένας επιβλητικός ημικυκλικός πύργος.

✓ Στη θέση Αγία Τριάδα του συνοικισμού Κρύο Νερό βρίσκονται τα ερείπια του Ιερού της Φιστυίδας Αφροδίτης, όπου γινόταν απελευθερώσεις δούλων.

Δήμος Θέρμου-αρχαιολογικός χώρος- αρχαιολογικό μουσείο.

Δύο χιλιόμετρα από το χωριό Θέρμο βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος. Το οροπέδιο, όπου αναπτύχθηκε το Ιερό των ιστορικών χρόνων, κατοικήθηκε από τα προϊστορικά ακόμα χρόνια, όπως μαρτυρούν οι θεμελιώσεις πανάρχαιων κτιρίων.

Το Θέρμο υπήρξε το θρησκευτικό και πολιτικό κέντρο των Αιτωλών. Όλοι οι Αιτωλοί ανέδειξαν το ναό του Θερμίου Απόλλωνος σε μεγαλόπρεπο και σεβάσμιο ιερό. Ο ναός του Απόλλωνα κτίστηκε το 625 π.Χ. και αποτελεί το πρώτο ολοκληρωμένο δείγμα του δωρικού ναοδομικού ρυθμού της Αρχαίας Ελλάδας. Τα θεμέλια του αρχαϊκού ναού, που βλέπουμε σήμερα, κτίστηκαν πάνω σε πρωιμότερο κτίριο του 15^{ου} π.Χ. αιώνα. Πίσω από τον ναό σώζονται θεμελιώσεις προϊστορικών κτιρίων. Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι μεγάλες πήλινες μετόπες (100X60εκ.) του ναού στις οποίες ήταν ζωγραφισμένα μυθολογικά και άλλα θέματα. Οι μετόπες αυτές είναι οι μοναδικοί πίνακες ζωγραφικής σε μνημειακή κλίμακα, της πρώιμης αρχαϊκής εποχής. Έχουν ανασυντεθεί 8 μετόπες που βρίσκονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών.

Στον αρχαιολογικό χώρο βρίσκονται ακόμα δύο μακρύτατες στοές, το βουλευτήριο, δυο μικρότεροι ναοί (του Λυσίου Απόλλωνα και της Ηγεμόνης Αρτέμιδος), κρήνη σε πηγή που αναβλύζει ακόμα, αποστραγγιστική τάφος καθώς και η αγορά.

Μέσα στον αρχαιολογικό χώρο υπάρχει το αρχαιολογικό μουσείο του Θέρμου όπου φυλάσσονται τα κινητά ευρήματα. Τα ευρήματα αυτά καλύπτουν διάστημα 2500 χρόνων.

Το Θέρμο δεν είναι ένα αρχαίο ιερό που γίνεται γνωστό για πρώτη φορά. Αντίθετα τόσο η ιστορία του, όσο και τα ευρήματα που ήρθαν κατά καιρούς στο φως(και συνεχίζουν να έρχονται) το κατέστησαν γνωστό στο πανελλήνιο, αλλά και στο εξωτερικό.

✓ Δυο χιλιόμετρα βόρεια του Θέρμου συναντάμε τη κοινότητα Μέγα Δένδρο, πατρίδα του εθνομάρτυρα Ευγένιου Γιαννούλη του Αιτωλού και του Κοσμά του Αιτωλού ή **Πατροκοσμά**. Στο Μέγα Δένδρο λειτουργεί “Κέντρο Ιστορικών και Λαογραφικών Μελετών”.

Δήμος Μακρυνείας- αρχαιολογικοί χώροι.

Στη βόρεια πλαγιά του όρους Αράκυνθος βρίσκονται τα ερείπια των αρχαίων οικισμών, Ακρες, Φυταιόν, Μετάπα, Πάμφιο.

Στη Γαβαλού ανακαλύφθηκε τα τελευταία χρόνια Ασκληπιείο, μνημείο μοναδικό στην Αιτωλοακαρνανία, και ένα από τα ελάχιστα που έχουν αποκαλυφθεί στον ελλαδικό χώρο.

Βορειότερα της Γαβαλούς βρίσκεται το Τριχώνιο, κτισμένο στα ερείπια της αρχαίας ομώνυμης πόλης, πατρίδας πολλών στρατηγών της Αιτωλικής Συμπολιτείας.

3.1.2. Βυζαντινές εκκλησίες και μοναστήρια.

Κοντά στην πόλη του Αγρινίου βρίσκονται δύο εξαιρετικής σημασίας βυζαντινά μνημεία. Ο ναός της Αγίας Τριάδας του Μαύρικα, που είναι μισοβυθισμένος στο νερό και χρονολογείται από τον 9^ο –10^ο μΧ. αιώνα και ο ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου που βρίσκεται στη Μεγάλη Χώρα (Ζαπάντι).

Τον 16^ο αιώνα ο ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου αγιογραφήθηκε . Στο λιθόκτιστο τέμπλο σώζονται δυο εξαιρετες αγιογραφίες των κορυφαίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου και παράπλευρα της Αγίας Μαρίνας , που χρονολογούνται την ίδια εποχή.

Στην ακρόπολη του Βλοχού, σε πλάτωμα νότια της κορυφής βρίσκεται η Μονή Βλοχού του 18^{ου} μΧ. αιώνα. Το τέμπλο του ναού είναι αξιομνημόνευτο. Στη Μονή ασκήθηκε ο διδάσκαλος του γένους Γιαννούλης ο Αιτωλός (1595-1682).

Στην ακρόπολη του Βουκατίου σώζεται, από τη βυζαντινή περίοδο, ο ναός της Θεοτόκου.

Στο χωρίο Νερομάννα σώζονται οι Άγιοι Απόστολοι με θαυμάσια εικονογράφηση του 14^{ου} μΧ. αιώνα που πλησιάζει την τέχνη των μεγάλων αστικών

κέντρων, όπως η Θεσσαλονίκη . Ο ναός βρίσκεται μέσα στην ακρόπολη του αρχαίου Φίστου και κτίστηκε το 1320 μΧ.
Στο δρόμο για το Θέρμο, πάνω σε κωνικό ύψωμα, ξεπροβάλλει το ιστορικό Μοναστήρι της Παναγιάς Μυρτιδιώτισσας ή Μοναστήρι της Μυρτιάς, με συνεχή ιστορία χιλίων χρόνων. Είναι ένα από τα σημαντικότερα βυζαντινά μνημεία της Ελλάδας.
Η κάμαρα και η αψίδα του σημερινού ιερού φιλοτεχνήθηκαν το 1491 από τον περίφημο ζωγράφο Διγενή Ξένο, που σε μικρές και σαφώς καθορισμένες επιφάνειες εκφράζει το παραδοσιακό συντηρητικό πνεύμα της Κρητικής Σχολής.
Η Μονή πυρπολήθηκε το 1944 από τους Γερμανούς κατακτητές, ως αντίποινα για την ήττα τους από τα τμήματα του ΕΛΑΣ στη μάχη της Γουρίτσας. Σε ανάμνηση της μάχης αυτής έχει ανεγερθεί μνημείο, όπου κάθε χρόνο τιμάται η Αντίσταση.
Συνεχίζοντας για το Θέρμο, στο κοιμητήριο της Αγίας Σοφίας θα συναντήσουμε το σύμπλεγμα τριών βυζαντινών ναών του 13 ^{ου} μΧ. αιώνα. Οι δίδυμοι ναοί των Ταξιαρχών και του Αγίου Νικολάου, καθώς και ο ερειπωμένος παλαιότερος ναός της Αγίας Σοφίας κτίστηκαν κατά την διάρκεια της ηγεμονίας του Θωμά Νικηφόρου Αγγέλου (1296) από τη μητέρα του Άννα Κατακουζηνή.
Οι δύο ναοί είναι κτισμένοι στο μεγαλύτερο μέρος τους με υλικά του ιερού της Ηγεμόνης Αρτέμιδος σε δεύτερη χρήση.
Στο χωριό Ανάληψη, ανατολικά του Θέρμου, βρίσκεται η Μονή του Ιωάννη του Πρόδρομου που χρονολογείται από το 12 ^ο μΧ. αιώνα.
Κοντά στην Μονή υπάρχει η κρήνη του μοναστηριού (1802), δωρεά του κλέφτη Βουνόρτα.
Στη Μονή υπήρχε πλούσια βιβλιοθήκη χειρογράφων και παλιών βιβλίων από τα οποία διασώθηκε ένα Ευαγγέλιο του 1697.
Στη Μονή σώζεται επίσης η παλαιότερη εικόνα του Κοσμά του Αιτωλού, του 1824.
Στις πλαγιές του Αρακύνθου και τρία χιλιόμετρα από το χωριό Γαβαλού βρίσκεται η γυναικεία Μονή της Παναγιάς Κατερινούς.
Νότια της Γαβαλούς, σε απόσταση δυο ωρών πορείας, βρίσκεται το Κελάκι, ναός του 18 ^{ου} μΧ. αιώνα, όπου φιλοξενήθηκαν οι Μεσολογγίτες μετά την Έξοδο.

3.1.3. Παραδοσιακοί οικισμοί-Λαογραφικά Μουσεία.

Στην πόλη του Αγρινίου υπάρχει Λαογραφικό Μουσείο που στεγάζεται σε νεοκλασικό κτίριο της οδού Ι. Σταΐκου 14. Εκεί εκτίθενται φορεσιές, εργαλεία και χειροτεχνήματα με κύρια έμφαση στην καλλιέργεια του καπνού και την τοπική παράδοση.

Τα σπουδαιότερα, από αρχιτεκτονική άποψη, κτίρια του Αγρινίου κτίστηκαν τη “χρυσή εποχή του καπνού” κατά τη δεκαετία 1925-1935. Τα αρχοντικά σπίτια ήταν πολύ λίγα και σήμερα σώζονται μερικά στις οδούς Παπαστράτου, Μακρή, Χαρ. Τρικούπη, Κύπρου, Ι. Σταΐκου.

Παραδοσιακός οικισμός, με θαυμάσια αρχιτεκτονική είναι η Παλαιοχώρα που βρίσκεται κοντά στο χωριό Καινούργιο του Δήμου Θεστιέων. Ο οικισμός αυτός σήμερα είναι εγκαταλελειμμένος.

Άλλος εγκαταλελειμμένος παραδοσιακός οικισμός, με το όνομα Μωρόσκληβο, βρίσκεται κοντά στο χωριό Σιταράλωνα του Δήμου Θέρμου.

Ενδιαφέρον από άποψη παραδοσιακής αρχιτεκτονικής παρουσιάζει το Πετροχώρι κοντά στο Θέρμο.

Στο χωριό Παπαδάτες του Δήμου Αρακύνθου υπάρχει λαογραφικό Μουσείο.

3.2. Πολιτιστικές εκδηλώσεις (ήθη και έθιμα), γαστρονομία, ντόπια προϊόντα.

3.2.1. Πολιτιστικές εκδηλώσεις στους παραλίμνιους Δήμους γίνονται συνήθως στο τέλος του Καλοκαιριού ή στα πλαίσια μεγάλων θρησκευτικών εορτών όπως το Πάσχα.

Οι εκδηλώσεις αυτές περιλαμβάνουν μουσική, παραδοσιακούς χορούς, θέατρο, εκθέσεις προϊόντων, πανηγύρεις.

Στις πανηγύρεις μουσική παίζουν **οι λαϊκοί οργανοπαίχτες της Αιτωλοακαρνανίας**. Κέντρα παραδοσιακής μουσικής δεν υπάρχουν πολλά στην περιοχή για να μπορούν όλοι οι λαϊκοί οργανοπαίχτες να έχουν μόνιμη απασχόληση. Στα χέρια των λαϊκών αυτών οργανοπαικτών βρίσκεται η διάδοση και μεταφορά των μελωδιών και των τραγουδιών της περιοχής.

ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΤΙΕΩΝ:

Μήνα Σεπτέμβρη, πολιτιστική εβδομάδα, **τα Θέστια**, η πολιτιστική αυτή εβδομάδα είναι επίσης αφιερωμένη στη μνήμη του μεγάλου γλύπτη Χρήστου Καπράλου.

Γιορτή της αθερίνας 10 Σεπτέμβρη στο Καινούργιο.

Διάπλους της λίμνης Τριχωνίδας, 25 Αυγούστου, τερματισμός και γιορτή στα Αμπάρια Παναιτωλίου.

ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΒΟΛΑΣ:

Τέλος Αυγούστου, πολιτιστικά δρώμενα **τα Βουκάτεια**.

ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΟΥ:

Εκδηλώσεις μνήμης για τον “**Πατροκοσμά**”, 15-24 Αυγούστου.

ΔΗΜΟΣ ΑΡΑΚΥΝΘΟΥ:

Κάθε χρόνο του Λαζάρου, στο χωριό Ματαράγκα γίνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις, **τα Λαζάρεια**, με παρέλαση φουστανελοφόρων καβαλάρηδων.

3.2.2. Ντόπια προϊόντα ποιότητας

Ντόπια προϊόντα ποιότητας είναι:

✓ το λάδι,

✓ οι ελιές,
✓ οι ντομάτες,
✓ τα εσπεριδοειδή της Μυρτιάς,
✓ το κατσικίσιο και αρνίσιο κρέας,
✓ τα ντόπια άσπρα τυριά,
✓ τα χειροποίητα ζυμαρικά όπως οι χυλοπίτες,
✓ ο τραχανάς
✓ και φυσικά η αθερίνα.

Στην περιοχή η παραδοσιακή κουζίνα είναι πλούσια. Εκτός από τους διάφορους τρόπους παρασκευής των ψαριών της λίμνης, μεγάλη ποικιλία παρουσιάζουν οι πίτες. Επίσης ονομαστή είναι η παρασκευή ψητών με κυρίαρχο το πρόβατο, καθώς και τα λουκάνικα, που κάθε χωριό τα κατασκευάζει από το κρέας του χοίρου, τον Χειμόνα, με το δικό του μικρό μυστικό στη συνταγή.

4. Πληροφορίες και βοηθήματα:

ΙΣΤΟΡΙΚΗ – ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΕΔΡΑ ΑΓΡΙΝΙΟ

“ΟΙ ΛΑΪΚΟΙ ΟΡΓΑΝΟΠΑΙΧΤΕΣ ΣΤΗΝ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ” ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ Δ. ΚΟΝΤΑΞΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΓΡΙΝΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

“ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ”, ΟΙΚΟΣ ΕΠΕ

ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΥΛΑΚΑΣ

